

Custandin Dini Trandu

Isturii di zâmani

ti giunamea fârshârotslor di Pleasa di-ndzeanâ

Aisti isturii furâ inspirati dit muabetsili tsi s-fitsea
ncasâ cu muma meu Hrisula sh-cusurinu a ljei lali
Niculaki Colimitra sh-alts oaspits plisots.

USA - 2017

Custandin Dini Trandu, s-amintā tu Rumunia, tu Yinar 1948, tu-unâ hoarâ cu numa, Duestii-Noi, la vārâ dzatsi km alargu di cāsâbâlu Timisoara, dit-unâ fumelj di-armânj-fârsherots. Dada lui, Yanula, fu-amintatâ tu-hoara Pleasa di-nzeanâ, sh-afendu-su, Dimitri, s-avea amintatâ Curceau, Arbiunishia di-azâ. Gimnaziu lu-featsi la Timishoara sh-dapoia fudzi Bucuresti, iu bitisi Academia di Shtiinti Iconomtsi. Numa Dini yini di la Custandin. Di-anda njic, Dini-avea hari sh-vreari ti muzicâ sh-ti literaturâ; acriscu tu-hoarâ pânâ di 14 di-anj tu poala-ali dadi natiura sh-namisa di rrâmânj fârsherots cu râdzâtinj dit muntsâ-a Pindui. Di la mumâ-sa Hrisula (amintatâ Curceau) Dini-nvitsâ multi isturii dit bana fârshâroteascâ sh-alumpta armânjlor, cu gretslji sh-cu turtslji, tu muntsâ-a Epirui, ta s-li tsânâ limba, relighia sh-adhetsili armâneshti, s-nu s-kearâ.

Tu aistâ carti Dini adunâ isturii di zâmani avdzati ncasâ di-anda njic ama li shutsâ tu zuyrâpseri litirari-artistikeshts. (“giuvaericali litirari” cum dzâtsea poeta Kira Mantsu)

Aradha tu carti

- 1- Giunamea muljiârlor fârsheroati – Fila 4
- 2- Giunamea al Coti Pala - 7
- 3- Coti Pala sh-arapu di Gjjanitsa – 11
- 4- Giunamea al Kita Colimitra – 13
- 5- Giunamea a cumândarui Cushcona-17
- 6- Capidanu Cushcona sh-dispoti di Curceau-26
- 7- Giunamea al Mihali Ciufecu-31
- 8- Giunamea al Coli Ghiza-34
- 9- Giunamea al Thanasi Nastu -48
- 10- Giunamea al Costa Preftu-94

Giunamea muljiârlor fârsheroati

Di câra bârbatslji fârshirots ira acâtsats cu oili, cu cârvânjli, cu comertsu tu tut Balcanu sh-pân di Viena sh-mPoli, sh-cu mpuliserli cu furlji arbinesh, sârcâcenj, grets sh-turts, muljiârli fârsheroati avea sh-nâsi huzmetsâli-a loru. Unâ huzmeti ira s-neagâ, veara, s-aducâ dit-analtu di munti lemi ti focu. Nu ma multu di 6 km alargu di Pleasa, ira unâ dzeanâ di munti iu muljiârli s-alina pirpadi; tâljea cu tâpoara lumâki (dedz) subtsâr di fadz, li fâtsea stogu sh-li purta pi pultâri pânâ tu hoarâ.

Tu-unâ hoarâ dit nvitsinatâ, bâna unu pândaru turcu tsi vigljea pândurli di pi dzenili di munts. Aistu pândaru cu numa Arapu di Bishca, ira ca lishoru di minti sh-un muljirashcu tsi li cârtea muljierli fârsheroati ma di s-aduna cu eali tu munti, tu vâra pâduri, demec nu li-alâsa s-ljea lemi ma nâsi nu lj-u fâtsea kefea. Ama cu fârsheroatili di Pleasa aistu Arapu sh-u acâtsâ bileaua. Tu unâ tahina, trei muljeri sh-u featsirâ mintea s-neagâ ti lemi; ira tsal Vasili Docu cu feata-aljei Lena sh-cu tsal Pulju, tsi ira unâ muljeari mari sh-vârtoasâ ca vâr bârbatu. Ninti s-

ljea calea tu munti s-minduirâ câ, cashti cum arapu di Bishca u lâ iasâ n-cali, s-lu acatsâ, s-lu leagâ di mânj sh-di cicioari shi s-lu ducâ ligatu la beu turcu di Curceau, ta s-lu giudicâ.

Agiumsirâ pi dzeana di munti, tahinârli la sâhatea 10, sh-acâtsarâ s-talji lumâkili di fadz di cari avea ananghi. Nitsi nu târcu giunitati di sâhati câ lu vidzurâ deaynanghea pi arapu di Bishca cum s-alina sh-el cu tufekea pi pâlâtari. “Ia cum o s-fitsem” dzâsi tsal Docu.” Când o s-agiungâ aoua ndzeanâ

(Arapu s-ira la vâra sâhati alargu di pâduri) noi o s-lu aprukiâm cu buneatsâ, o si-lj dzâtsem câ vrem s-nâ discurmâm nihimârâtsâ, u s-tindemu unâ misali pi iarbâ sh-o s-lu acljimâm si sta sh-el cu noi mpadi, avigâra di misali, ca ti muabeti. Tini tsal Pulju, s-ti aproki niheamâ di nâs shi s-lu mbunedz, demec s-lj-u ljeai mintea, cu zboarrâ dults tu ureclji. Dapoea mini o s-mi scolu taha s-aduc vutsela di-apâ dit trastu. Dapoea u s-mi toru pi dinâpoia lui cu funia tsi lj-u am faptâ un ocljiu tu capu, sh-va lj-u trec ocljiu-ali funi, pisti capu sh-va lu-astring cât spot di gurmazdu. Dapoea tini Ts-al Pulju u s-lu-acats di mânj sh-va-lj shuts mânjli câta dinâpoi sh-o li ledz cu alant cap di funi.”

Cum agiumsi arapu, muljierli kindurirâ di tâljieri lemi, lu-aprukearâ arapu cu zboarrâ dults, ashtirârâ unâ misali pi iarbâ shi shidzurâ tuti mpadi taha si s-discurmâ. Ts-al Pulju lu mutri arapu cu oclji dults sh-âlj dzâsi sâ shadâ sh-el mpadi ninga nâsâ cashti cum ari oarâ ti niheamâ muabeti. Arapu ahântu ashtipta; u scoasi tufekea dit pâlâtari, u bâgâ mpadi pi iarbâ shi shidzu tamam ninga tsal Pulju sh-tut mutrea la keptu-a ljei tsi cânda lji si pârea câ s-tindi câta nâs. Tsal Pulju bâgâ oarâ cum mutrea arapu câta nâsâ shi s-aprukiâ niheam sh-ma mult di nâs. Dapoea sh-lu aplicâ niheamâ capu câta urecljea lui sh-acâtsâ s-lu ntreabâ cu unâ boatsi muljiraticâ dultsi sh-diznjirdatâ, cum u-ari kefea, cum ari tu minti s-u treacâ dzuua, ma lj-arâseashti huzmetea lui di pândar sh-alti di-ahtâri. Arapu s-kiru dip tu muabetea tsi lj-u ashtirâ Tsal Pulju dininti ca vâr piatu mplin di dultsenj sh-nu s-fânâtea s-lj-u mutreascâ keptu. Dapoea Tsal Pulju, ta s-lu zuruseascâ di dipu sh-u zdifeatsi cusitsa sh-alâsâ si-lj cadâ perlji pân di bâru sh-giumitâts sh-âlj trapsi dininti pisti kept taha s-lu-afireascâ di oclji-a arapui; cu unâ mânâ, cânda s-

agiuca cu perlji-a ljei lundz sh-cu alantâ cânda âsh fitsea vimt tu fatsâ tush cânda ira tukitâ di câldurâ. Arapui lj-u deadi urbarea; oclji lji s-i kirurâ tu perlji ali Tsal Pulju.

Tsal Docu, tsi lu vidzu arapu kirut, s-i sculâ sh-dzâsi câ u si s-ducâ s-ljea vutsela di apâ dit trastu tsi lu-avea bâgatâ tu-aumbrâ sum un fagu. Arapu, nitsi nu-avdza, nitsi nu videa; ira mâyipsit di tsal Pulju. Tsal Docu s-turâ cu funia, lj-u arucâ oclju-ali funi pisti cap sh-lu streasi ahânt vârtos di gurmazd câ arapu mizi adiljea. Tsal Pulju lji li shutsâ mânjli tu dinâpoi sh-li ligâ ghini cu-alant cap di funi.

A turcui cânda lj-isherâ oclji di-n capu sh-cându u vidzu tsal Pulju câ lo tâpoara ntru mânj acâtsâ s-plângâ, s-lâ caftâ ljirtari-a muljierlor ti tuti cârterli tsi li-avea faptâ a fârsheroatilor di Pleasa di-ndzeanâ. "S-ti ljiartâ beu di Curceau" âlj dzâsi tsal Docu. Dapoaia âlj ligarâ gura cu unâ shamie ta s-nu poatâ arapu s-aurâ sh-lu dusirâ-n hoarâ tu Pleasa di-ndzeanâ.

Di-aco, deadun cu 5 bârbats, pânjirâ cu mulârili câtâ Curceau ta s-lu giudicâ beu. Cându lu vidzu beu pi-arap, ligat cu funia di gurmazd sh-di mânjlji di dinâpoi, sh-când avdzâ câ atseli trei fârsheroati lj-u puturâ-a pândarui, lu-ascukiâ ntr-ocljji sh-âlj

dzâsi "s-tsâ hibâ arusheni câ ti ligarâ muljiârli sh-câ nu esht un om tânjisisit! S-nu mata ti ved altoarâ sh-nitsi di numa tau nu mata voi s-avd. Scârkea-ti di-aoua shi huzmetea di pândaru agârshea-u!" S-dusi zboru tu tutâ Curceaua sh-tu horili dit nvitsinatâ ti giuneatsa tsi u featsirâ Tsal Vasili Docu, hilji-sa Lena sh-Tsal Pulju.

Giunimea al Coti Pala

Tu muntsâ Sets, bâna mults sârcâcenj. Niscânts isturianj spunu câ elj ira unâ fâlcari veaclji di râmânj fârsherots tsi ira originari (di arâzgâ) dit partea di-ndzeanâ-a Ipirui, di iu furâ loats tu-ashkerea romanâ dupu tsi Macedonia fu faptâ Provincia Romanâ tu anlu 148 ndH. Sârcâcenjlji ira cama veclji picurari nomadz tsi bâna ma multu tu muntsâ analts-a Pindui. Tu kirolu-a Amirâriiljei Bizantini, elj furâ asimilats di grets, sh-u kirurâ limba rrâmâneascâ shi sh-u bâgarâ numa “Sârcâcenj grets”. Niscânts isturianj rumunj, (n.n-Bolintineanu) dzâc câ sârcâcenjlji vinirâ tu muntsâ-a Pindui dit Dacia Romana, al amirâlu romanu Aurelian, tu anlu 272 dH, când ashkerea romanâ s-trapsi dit Dacia la notu di Duna

Tu anjlji 1885-1889, sârcâcenlji, dipuna sh-elj cu oili avigâra di Armiro, tut-aco iu dipuna sh-fârsherotslji di Pleasa sh-Dishnitsa. Cai di cai vrea s-ljea cama bunili livâdz ti pâshterea-a oilor sh-ashe namisa di celnitslji fârsherots sh-cenitslji sârcâcenj intrâ ngrânjea câ nu s-akicâsea cum s-li-mpartâ livâdzili, câtse câ cathishun vrea ma multu sh-ma bunu loc ti pâshterea-a oilor.

Sârcâcenjlji ira tu numir, ma mults di fârshirotslji di Pleasa sh-Dishnitsa. Ishe di elj un capidan fur cu numa Xaguranis, tsi-adunâ unâ ceatâ mari di sârcâcenj sh-bâga lâhtarea tu picurarlji fârsherots avigâra di Armiro.

Tu-unâ noapti, capidanu Xaguranis cu un sots di-a lui, neasirâ la câliva al Coti Pala sh-al Niculi al Shola, s-lâ caftâ liri turtsests, alti pishkeshi, carâ friptâ di oai sh-râkie.

Coti Pala, s-mindui s-lj-u facâ kefea-a capidanui sârcâceanu ta s-lu mbuneadzâ sh-lu pitârcu tu hoarâ, frati-su atsel ma njicu, Kita Pala, s-aducâ râkia sh-alti pishkeshi. Kita cârtsâni ncalaru pi mulari câtâ câlivili dit hoarâ. Dupu vârà doauâ sihâts, Kita s-turâ la cutar. Când lu vidzu, capidanu Xaguranis s-i sculâ ca vâr zuru di aco di iu shidea mpadi, lo unâ shcâmbâ mari sh-lu agudi Kita tush tu kept, câ taha s-amânâ multu. Kita mâratu câdzu tes pi pâltâri sh-mizi adiljea di dureari.

Al Coti Pala acâtsâ si-lj hearbâ sândzili ama nu dzâsi tsiva; mash neasi la frati-su s-lu scoalâ di-mpadi ama sh-u featsi mintea si-lj vatâmâ sh-amindolji sârcâcenj tu-atsea noapti. Capidanu sârcâceanu âlj câftâ al Coti s-bagâ un noatin pi sulâ ti fridzeari sh-acâtsâ s-bea râkie. Niculi Shola sh-Coti neasirâ ti lemi s-facâ focu sh-dapoea u s-acâtsa s-talji unu noatinu, s-lu bileascâ shi s-lu bagâ pi sulâ si s-frigâ. Kita s-i sculâ sh-elu ta s-lj-agiutâ. Coti lâ dzâsi tsi-avea tu minti sh-deadun s-minduirâ cum si-lj vatâmâ pi sârcâcenj.

“Ia, cum u s-fitsem” dzâsi Coti: tini Kita u si stai ninga foc s-u shuts noatinu pi tuti pârtsili ta si s-frigâ ghini. Tini Niculi, u s-badz lemili stogu ninga focu sh-mini, cu tâpoara, u s-li talji lemili s-li facu shcurti sh-u s-li bagu un câti un tu foc. Noatinu, pânâ si s-frigâ ghini u s-treacâ doau sâhâts. Dupu vârà sâhati mini u s-tushedz ca cum nj-intrâ tsiva fum tu kept sh-tamam atumtsea tini Niculi u s-arsari pi sotsu al Xaguranis sh-mini u s-arsar pi capidan”

Coti Pala ira mult gioni; nu avea fricâ ni di ursâ, ni di luki; ira analt, vârtos, cu keptu mari sh-cu bratsâli lundz ca tsiva lumâki groasi di fagu sh-cu bushurili-a lui mâri ca tsiva curcubeti u cripa shcâmba pi-ndoau.

Sh-amindolji sârcâcenj, s-teasirâ ninga foc, cu capu ndupurat di mânâ, bea râkie sh-mutrea noatinu cum s-fridzi. Tufekili li-avea teasâ ninga elj, tu iarbâ. Nu târcu ghini unâ sâhati câ pi Coti taha lu-apucâ tusea sh-ntroarâ arsâru pi Xaguranis, lu-arucuti pi pâltâri sh-cu tâpoara lj-u tâljie capu tish namisa di frâmți. Sârcâceanu nu-apucâ si s-minâ ici, tush cânda lu-agudi vârà rufei sh-moartea lji s-ashtirâ ntroarâ pisti fatsâ.

Niculi, tsi nu ira sh-ahânt vârtos sh-tsi ira niheamâ ma subtsâri tu trupu, arsâru sh-elu ca vârcâni turbat pisti sotsu-al capidanu sh-lu arucuti pi pâltâri ama nu lj-u putea al sârcâceanu câ aistu ira ma mari sh-ma vârtos.

Niculi lu tsinea sârcâceanu sum nâsu ama aistu apucâ si scoatâ un câtsutu di la bâru. Niculi ntroarâ lj-u acâtsâ mânâ al sârcâceanu sh-mizi lj-u tsinea ta s-nu lu-agudeascâ cu câtsutu tu kept. Niculi acâtsâ s-lj-aurâ al Coti ti-agiutoru. Coti s-i silighi ntroarâ, lu-apucâ pi sârcâceanu di doauli cicioari, lu trapsi di sum Niculi, tsi s-deadi dinâparti, sh-lu agudi cu tâpoara tish namisa tu frâmți.

Sh-amindolji furi sârcâcenj fudzirâ agiunj sh-fârâ pishkeshi tu lumea alantâ. Dapoea Coti Pala lâ tâljie capitili, li bâgâ tu-un trastu, neasi la câlivili iu durnjea fumeljili-a sârcâcenjlor, tu-unâ livadi ninga Armiro, sh-lu arucâ trastu tu-unâ câlivâ.

Tahinârili când sârcâcenjli lu vidzurâ capu al cumândaru-a loru, Xaguranis, tâljatu, ncârcarâ mulârili shi sh-loarâ keafa dit districtu Armiro sh-di atumtsea, anlu 1889, vloarâ putes nu mata câlcarâ livâdzili avigâra di Armiro.

Aistâ isturii, cu giunamea-al Coti Pala fu shuiratâ di afendu-al Niculachi Colimitra, Kendra Colimitra, tsi bâtea cu cârvanea câljiurli di Caterina, deadun cu Coti Pala.

Coti Pala shi arapu di Gjianitsa

Gionili di Pleasa, Coti Pala, sh-alts cârvânari di Pleasa di-ndzeanâ sh-di Dishnitsa, fitsea tu-anjlji 1880, comertsu cu cârvânjlji, di Sârunâ pânâ di câsâbâlu Curceau.

Nu multu alargu di Sârunâ, la vârà 40 di kilometri, s-tindea câsâbâlu Ghianitsa, pi locu iu s-afla tu kirolu al Filip II, capitala ali Makidunii, câsâbâlu Pella. La vârà 7 Km alargu di Ghianitsa, cura râlu Carazmacu, tsi u-avea apa lai sh-ira ahândos di vârà 6 m. Mardzina di-aistu râlu s-tindea livâdz mushati cu iarba dultsi, iu cârvânarlji fârsherots tsi vinea di Sârunâ dânásea ti discurmari ninti s-ljea calea câtâ Curceau. Aisti livâdz tsi s-tindea avigâra di aistu arâu, ira sum administratsia beilor turts sh-cârvânarlji lipsea s-pâlteascâ gilepu (taxâ) ta s-lj-alasâ s-li pascâ mulârli.

Cumândaru tsi lu-aduna gilepu di la cârvânari ira unu turcu tsi-âlj dzâtsea dunjeaua Arapu, unâ soi di pândar tsi vigljea livâdzli di mardzina di-arâu sh-aduna gilepu di la cârvânari. Aistu turcu, ira unu câni di omu, un dzânu tsi nu lj-avea ici tu inimâ pi cârvânari sh-totâna lâ câfta ma mults pâradz di tsi lipsea ti gilep.

Ama tu-unâ searâ agiumsî la râlu Carazmacu sh-gionili Coti Pala cu cârvanea lui di 50 di mulâri. Coti lu shtea ghini pi Arap sh-lj-avea bâgatâ oarâ di multu kiro. Cum agiumsî, Arapu vini ntroarâ ncalaru, si-lj caftâ gilepu.

Coti, scoasi dit bâr unâ cârnici (târgâci) cu liri turtsests sh-teasi mânia ta s-lj-u da al Arapu. Arapu s-aplicâ niheamâ sh-teasi mânia s-ljea cârnicea cu pâradz ama Coti, lu-acâtsâ ntroarâ di mânia sh-lu trapsi cu ahântâ puteari câ lu-arucâ pi Arapu tu-apa lai sh-ahândoasâ-a râlui.

Arâlu lu lo sh-lu dusi tu eta alantâ; s-avdzâ câ Arapu câdzu tu-arâu sh-nu mata lu vidzu vâru di-atumtsâna.

Dupu tsi câdzu tu-apâ, cârvânarlji li-ncârcarâ mulârili sh-fudzirâ ntroarâ. Imnarâ tutâ noaptea pânâ agiumsirâ tu câsâbâlu Florina. Avturitâtsli nturtsests nu puturâ s-aflâ cum câdzu Arapu tu-arâlu ahândosu di 6 metri. Ashe scâparâ cârvânarlji fârsherots di-aist Arapu cu inima ma lai ca apa arâlui Carazmacu.

Aistâ isturii fu spusâ di cârvânaru Kendra Bindela, tu hoara di Pleasa di-ndzeanâ.

Giunamea al Kita Colimitra

Dupu tsi, ma mârlji celnits di Pleasa di-ndzeanâ, aushlji Colimitra sh-Balamaci, tsi-avea vinitâ dit Frasaria Veaclji, murirâ, arâmasirâ tu locu-a lor ficiorlji Kita Colimitra shi-Spiru Balamaci. Spiru Balamaci ira cama mintimen, cama diplomat, cu zboru cama dulsti ama ira fricos sh-munafic.

Kita Colimitra, ira ndrept, multu gioni, ni-frâmt sh-ni-aspâreat, niheamâ ca sertu sh-nu avea ici fricâ tu sândzi. Dupu spusili al papu Tota Caleshu, purta dzuu sh-noapti, unu shingheru (curtelâ/câtsutu mari), tsi lu-avea acupâratâ di-nPoli (Constantinopol), cu doauli mârâdzinji nturhisiti sh-cu cipu muljiat tu fârmac.

Tu-atsel kiro, avigâra di anlu 1869, bâna tu districtu ali Curceau unu arbines musulman, cu numa Kalem Rakishca, tsi-agiumsi mari capidan di furi, di ispetea câ s-vâryi di moarti cu lalâ-su, fratili-a mâsai. El cu ceata lui di shapti armatuladz-furi, bâna tu câlivi, tu munts; fitsea multâ znje tu horili dit muntsâ Sets, sh-avea bâgatâ lelea (lâhtarea) tu bânâtorlji dit districtu ali Curceau. Capidanu Kalem, tsi nu ira ici bun oaspi cu avtoritâtsli di Curceau, avea unâ mari ciufleki (aghuri) tu hoara Rakishca, iu-avea siminatâ misur sh-gâru.

Când vinea kirolu ti-alunseari (trâyiratu), Kalem avea ananghi di calj; aishts calj, âlj loa cu zorea di la celnitslji fârsherots ta sâ-lj lucreadzâ aghurili di misur sh-di gâru.

Cathi-anu Kalemu li loa cu zorea iepili di la un altu celnicu pânâ când vini sh-aradha-al Kita Colimitra. Kita avea un pândar (dâryeatu) cu numa Ndonga al Shuta. Kalem cu furlji-a lui s-alinarâ tu munti iu Ndonga li tsinea iepili sh-âlji dzâsirâ s-neagâ sâ-lji dzâcâ al Kita câ ari anaghi di trei iepi ti când u s-vinea oara ti-alunserea gârui. Când avdzâ Kita câ tsi dimândâ Kalem, âlji dzâsi al Ndonga sâ-lji dzâcâ al Kalem: "Kita Colimitra dzâsi câ va-ts da unâ shcâmbâ n-gurâ s-u mâts". Când avdzâ Kalem zboarâli-al Kita, lu-acâtsâ inatea sh-âlji deadi al Ndonga unâ pliscutâ pisti cap, shi sh-u featsi mintea s-lu agudeascâ, deadun cu ceata lui, pi Kita.

Tu-unâ dzuu lu-ashtiptâ pi Kita pi-unâ cali tsi vinea di câta hoara Stamachenghi, iu Kita avea stanea lui di oi. Calea târtsea pit-unâ vâloagâ iu namisa s-anâltsa, pirifan, un platan grosu. Tu-atsea dzuu, Kita nidzea Curceau iu lu-ashtipta, ti-unâ muabeti, celnitslji di Pleasa sh-di Dishnitsa.

Kalem cu atselj shapti armatuladz ira ascumsh tu pâdurea tsi s-tindea nu mult alargu di-atsea vâloagâ. Kita vinea ncalar sh-cât s-aprukiâ di platanu atsel grosu, Kalem lji-ishâ n-cali sh-âlji dzâsi al Kita si s-da acâtsat cu bunâ volji. Kita dipunâ ntroarâ di pi mulari cu tufekea ntru-mânj sh-cu doauli câburi tu bâru sh-apucâ di s-ascumsi dupu platanu atselu grosu. Di-aco âlji aurâ al Kalem: "Mini nu hiu muljieri ta s-mi dau acâtsat cu unâ cu dau. Ma ghini s-hiu trei dzâli câcot dicât treidzâts di dzâli gâljinâ; ma vrei, dâ-ti tini acâtsat anjia; ama ma vrei s-nâ ampulisim, aminâ tini prota fishecu câta mini sh-dapoea va s-aminu sh-mini câburili câta voi, tsicâra voi hits optu sh-mini hiu mash mini!"

Kita, cum ira ascumt dupu platan, nu putea s-lu-agudeascâ gugoacili-a furilor, ama el putea s-lj-agudeascâ furlji ma s-isha dit pâduri. Târcurâ vârâ trei sâhâts tsi-aminarâ fisheki shi zburu un di-alant cai sh-a cui si s-da acâtsat. Pânâ tu soni, cumândaru Kalem, tsi lu shtea Kita cât gioni esti, dzâsi câ va si s-da el acâtsat. Kita âlj dzâsi al Kalem si s-aproaki la 10 metri di platan sh-alants shapti furi si sta tu pâduri alargu la vârâ 50 di metri.

Dapoea Kita âlj dimândâ al Kalem: “Spigiurâ-ti pi tsâtsa-a mamâ-tai câ u s-ti mbunedz ti totâna cu mini, sh-dapoea arucâts tufekea sh-câburili câtâ mini, aoua ninga aist ouarbâr. La arbineshliji turts, spigiurarea pi tsâtsa di mamâ ira zboru tsi-angrica cama mult di tuti sh-lu tsinea ti totâna cât s-bâna. Dicâra Kalem s-i spigiurâ sh-li silighi tufekea sh-câburili mpadi, aproapea di platan, Kita neasi câtâ Kalem sh-amindolji sh-deadârâ mâna shi s-ambârtsâtarâ ca frats. Dapoea s-aprukearâ sh-alants armatuladz sh-neasirâ tuts la stanea al Kita iu bâgarâ un noatin pi sulâ sh-mâcarâ sh-biurâ tutâ noaptea.

Tahinârili, Kita lo calea câtâ Curceau sh-capidanu Kalem cu ceata lui fudzirâ tu munts.

Când Kita agiumsi Curceau, neasi la dukeanea iu eara adunats celnits di Pleasa sh-di Dishnitsa. Elj avea avdzâtâ câ, Kalem cu ceata lui lu-avea vâtâmatâ pi Kita. Mari lâ fu ciudia s-lu veadâ Kita cum intrâ tu dukeani yiu sh-nivâtâmatu. “Aveam avdzâtâ câ ti vâtâmâ Kalem” âlj grirâ elj al Kita.

“Kalem vâ pitreatsi multi herathimati” li-u turâ zboru Kita. “Em, câra, âlj bâgash minti al Kalem” âlj dzâsi celnicu Spiru Balamaci. “Lu shutsash dit lupu, njelu”

Celnicu Kita Colimitra s-amintâ tu anlu 1810, tu Frasaria Veaclji, districtu Colonjea sh-muri tu anlu 1897, tu cãsâbâlu Caterina dit Gârtsia di azâ, iu nidzea cathi iarâ cu oili. El esti ngrupat tu hoara Pleasa di-ndzeanâ. Tutâ averea lui di suti di oi, 50 di iepi di dâmâzlâki, unâ cârvani di 20 di mulâri arâmasi la ficiorlji-a lui, Kendra sh-Yioryea Colimitra, tsi fitsea comerts di la cãsâbâlu Florina, Curceau pânâ tu cãsâbâlu Avlona.

Tu anlu 1928, sh-amindolji ficiori al Kita Colimitra fuzirâ, deadun cu tuti fumeljili di fârsherots di Pleasa, tu Rumânia, tu Cadrilater, districtili Durustor sh-Caliacra.

Fârsherotslji di Pleasa li kirurâ nâpoi tuti oili, iepili sh-mulârili di ispetea-a polimului balcanic 1912-1913, când vârgharlji lâ li loarâ tuti.

Celnicu Spiru Balamaci s-amintâ tu anlu 1810, tu Frasaria Veaclji, districtu Colonjea sh-muri tu anlu 1906, tu hoara Pleasa di-ndzeanâ. Când muri nu lj-avea arâmasâ nitsi oi, ni iepi, ni mulâri.

Tuti aisti isturii ti Kita shi Spiru, Niculachi Colimitra li-nvitsâ di la papu-su Caleshu, tu anlu 1922, când bâna Pleasa.

Tu anlu 1920, mults fârshiots di Pleasa di-ndzeanâ fudzirâ tu Amerikie.

Giunets cu armatolu cumândaru Cushcona

(Apostoli Nastu)

Tu-anlji 1877-1880, kivrinitu (guvernator) ali Makidunii, tsi u-avea capitala tu câsâbâlu Sârunâ sh-tsi fitsea parti dit Amirâria Otomanâ, ira Rami Bei. Tu-atsel kiro, un gioni fârsherot di Pleasa di-ndzeanâ, cu numa Apostoli Nastu, dicâra vidzu câ sârcâcenlji grets, furlji arbinesh sh-turts âlj cârtea sh-lj-avina picurarlji sh-cârvânarlji di Pleasa sh-Dishnitsa, adunâ unâ ceatâ di doisprâdzatsi di gionj armatoli fârsherots sh-bâga lelea tu tuts ehtsrnji tsi âlj cârtea pi fârsherots, veara tu muntsâlji Sets sh-iara, avigâra di Armiro. (n.n.-Apostoli Nastu ira cusurin veru cu un alt gioni cumândar di Pleasa, armatolu Thanasi Nastu, frati di-ali mumi-a meu Hrisula Nastu, mârtaatâ la Thanasi Trandu). Paranuma al Apostoli Nastu ira Capidanu Cushcona.

Tu-anlu 1877, Capidanu Cushcona nvitsâ câ Rami Bei, kivrinitu di Sârunâ, lo calea câtâ Armiro iu u-târtsea iara la mushata lui pâlati dit aist câsâbâ di la Amarea Egeeye. Sh-u fetsi mintea, deadun cu armatolji-a lui, s-lu arâkeascâ pi Rami-Bei, ta s-bagâ lelea nu mash tu ehtsrnji turts ama sh-tu kivrinitu-a lor, s-adukeastâ shi sultanu di-nPoli câ vini oara ti elefiriserea ali Makidunii di sum aumbra Otomanâ.

Tu-unâ noapti, când pisti pâlati s-ashtirâ isâhia noptsâljei sh-vâr nu putea s-anguceascâ câ tsi si-ascumdea sum poalili-a ljei lâi, capidanu Cushcona, tsi u-zbura multu ghini limba nturtseascâ, lo shasi fârsherots dit ceata lui, s-nviscurâ tuts cu

stranji nturtseshts sh-loarâ calea câtâ pâlathea al Rami-Bei; kindurirâ calji tu-unâ sucaki tsi s-tindea dinâpoia-li pâlati. Doi fârshirots arâmasirâ s-veaglji calji sh-Cushcona cu alants patrolji intrarâ tu pâlati pit usha di dininti, tish cânda ira tsiva gealats turts tsi u vigljea pâlathea.

Cumândaru Cushcona imna ninti sh-alants imna dupâ nâs, doi câti doi. “Iu nidzets ashe?” Ij-ntribâ un turc tsi vigljea, cu ninga un alt, cu tufekili ntru-mânj, usha mari di la pâlati. “Adutsem un firmint di la Mâriljea Lui, Sultanu Hamid Abdul al-2-lu, Alah si-lj da banâ lungâ”, dzâsi Cushcona, cu unâ boatsi analtâ sh-cum s-aprukea turcu câtâ nâs, scoasi di la bâru unâ carti. Cartea ndâplusitâ ira ligatâ cu un hir di keali di viciu sh-pisti nodu faptu namisa di carti s-videa unâ ca vulâ bâgatâ pi un sigjil arosh. Turcu lu mutri sigjliu ma nu u lo cartea ntru-mânâ.

“Aidits, dutsetsâ-ni ntroarâ la Rami-Bei, gri nâpoi Cushcona cu boatsea ma sertâ sh-sufrântsealili ma adunati. Mâriljea Lui, Sultanu, Domu-su a cozmui, ni-ashteaptâ si-lj dutsem apandisi di la Rami-Bei” sh-cum zbura lj-u bâgâ-a turcui cartea sum nâri. “Aidits cu mini” dzâsi elu.

Când s-aprukiarâ di udâlu iu durnjea Rami-Bei, turcu tsi âlj dutsea lâ dzâsi: “Ia, aco easti udâlu al RamiBei” sh-dapoea s-turâ nâpoi la usha di nafoarâ. Dinintea udâlui, vidzurâ doi turts tsi vigljea ushili-a udâlui iu durnjea Rami-Bei. Dolji shidea di-unâ parti sh-di alantâ ali ushi, ndrepts ca niscânti ayalmi di shecâmbâ, cu bratsâli ncurtsulati pi kept.

“Aduc un firmint (ordin) ti Rami-Bei di la Mâriljea Lui, Sultanu, Domu-su a cozmui” dzâsi nâpoi capidanu Cushcona

sh-lj-u bâgâ cartea sum nâri. “Lipseashti Rami-Bei s-lu adgji vuseascâ ntroarâ shi s-da unâ apandisi scrisâ ta s-lj-u duc tu nâpoi-a Sultanui. Aidi, discljidets ushili câ nu avem oarâ!”

“Va lj-u duc mini! Voi ahtiptats aoua!” dzâsi turcu sh-lu mutri pi Cushcona ahândos ntr-ocljî tish cânda vrea s-veadâ ma ascumd tsiva. Cushcona lj-u teasi cartea, lj-adunâ ocljî sum sufrântseali, âsh-lu-aprukiâ capu di ocljî-a turcui sh-âlj shuirâ cu unâ boatsi ndisatâ, “du-lj-u cartea ntroarâ ma nu vrei s-ts-u lu kisedz capu!” Cum s-i shutsârâ turtsljî s-li zdicljidâ ushili di la udâ, fârsherotsljî lj-acâtsarâ, dinapandica di gurmadz sh-lj-astreasirâ pânâ turtsâlji lishinarâ sh-câdzurâ mpadi.

Cushcona cu doi armatoli intrarâ tu-udâ, pi-ayalea, pi cipili di la cicloari shi s-aprukearâ di cârvati. Mari tihî avurâ câ Rami-Bei durnjea mash nâsu tu cârvati sh-nu avea vârâ cadânâ ninga nâs. Cushcona, sh-lu scoasi cu unâ mânâ shingheru (curtela/câtsutu mari) dit bâru sh-cu alantâ mânâ lj-u astupâ gura al Rami-Bei ta s-nu aurâ. Rami-Bei, zdicljîsi ocljî lâhtârsit tush cânda vidzu moartea câ vini s-lu ljea. Vru si s-minâ ama când vidzu shingheru-al Cushcona cum lji s-aprukia di gurmadz, s-muljie dip.

Capidanu Cushcona âsh aprukiâ budzâli di-urecljea al Rami-Bei shi-lj shushurâ pi limba nturtseascâ: “Nu ti-aspari câ nu vinim s-tsâ tâljiem capu, ama ma vrei s-ti hârâseshts ninga di banâ, u zinj cu noi, fârâ s-fats vâr shimâtâ.” Dapoea lu ligarâ lagurâ sh-la ocljî sh-lu nviscurâ cu stranji tish cânda nidzea uspetsu. Alants doi fârsherots lu loarâ di bratsâ namisa di elj sh-cu Cushcona dininti isherâ nafaorâ dit udâ iu lj-ashtipta alants doi armatoli al Cushcona. Dapoea âlj trapsirâ nuntru tu udâ sh-

amindolji turts tsi ira ninga lishinats, lj-agudirâ vârtos dupu cap ta si-lj bagâ ghini tu som sh-cljisirâ ushili di la udâ.

Ti ciudii deavigâra s-avdza mash hârherea-li isâhii; isherâ nafoarâ cu Rami-Bei namisa di elj pi-unâ ushi di dinâpoea-li pâlathi, pi iu urdina mash uzmihearlji. Agiumsirâ ntroarâ tu sucakea iu lj-ashtipta alants doi armatoli cu optu calj, etimi ti fudzeari.

Lu-ncâlicarâ Beu pi un calu, lu bâgarâ calu namisa di calji-a loru, u ligarâ câpestru-a calui cu unâ funi di sâmamaru al Cushcona sh-cârtsânirâ nafoarâ dit câsâbâ ca loats di vâra palâ di vimt zuru; vâra ndoau sâhâts nu-lj kindurirâ ici calji dit ambâtrulari (galopari); târcurâ pi ninga câlivili iu ira ashtirats fârsherotslji sh-deadirâ pi calj pânâ agiumsirâ pi-unâ dzeanâ anvilitâ di-unâ pâduri mari di fadz.

Tu-aistâ pâduri, tu-unâ vâloagâ ascumtâ di oclji-a omui, sh-cânâscutâ mash di Cushcona sh-oaminjli-a lui, ira fapți tsintsi câlivi anviliti cu lumâki di fadz tsi mutrea tish cânda li-avea adusâ vâra tufani. Cathi câlivâ avea câti doau ushi, unâ dininti sh-unâ dinâpoi. Cum agiumsirâ zdicâlicarâ, lu dipunarâ sh-Rami-Bei di pi calu, lj-u loarâ shamia di la gurâ sh-lu dusirâ tu-unâ câlivâ. Tu câlivâ Cushcona âlj lo shamia di pi oclji sh-âlj dzâsi si sta mpadi pi un dushec di palji. Dapoea âlj teasi al Rami unâ vutselâ di-apâ. Rami-Bei shidea ninga mprostu. “Nu voi tsiva di la tini, âlj dzâsi Rami-Bei, ama dzâ-nj tsi vrei tini di la mini!? Geaba ti-nviscush cu stranji di turc câ shtiu cai esht capidane Cushcona. Mini trec ghini cu fârsherotslji, bre. Aidi bre s-aflâm vâra cali, s-nâ akicâsim!” Rami-Bei zburâ ayunjiusit tish cânda vrea s-li-arucâ tuti zboarâli, cu unoarâ, tu urecljili-al Cushcona.

Cushcona u-alăsâ vutsela di apâ pi un câciub di câlivâ tsi tsinea locu di scam sh-dzâsi cama mbunatu “Tora di oarâ, afendi Bei, lipseashti s-nâ dicurmâm niheamâ”; ishe nafoarâ, li ligâ ushili ali câlivi cu niscânti teali groasi sh-bâgâ doi armatuladz s-li veagljî. Rami-Bei, nu avea cum s-ascapâ; s-teasi pi dushec sh-tut âsh dâdea pliscuti pisti fatsâ sh-pisti capu câ nu putea s-pistupseascâ câ nu easti tu vâr nyis urutu...

Hâbarea câ kirvinitu turcu ali Makidunii, fu arâkit di la pâlathea lui dit câsâbâlu Armiro, s-teasi ca vârâ rufei sh-agiumsî sh-la urecljî-a Sultanui Hamid Abdul II; si shtea câ mash un cumândar cum ira Cushcona, tsi ira cânâscut sh-avinatu di avtoritâtsli nturtseshts, putea s-aibâ ahântâ bâruti s-lu arâkeascâ Rami-Bei.

Sultanu Hamid, pitârcu firmint la capu ashkeriljei otomani di Armiro sh-la atsâlui dit districtu Curceau s-da hâbari la celnitsljî di Pleasa di-ndzeanâ, Dishintsa sh-Armiro, câ ma s-nu iasâ Rami-Bei tu padi, sh-ma s-nu lu-aducâ tu nâpoi ti unâ stâmânâ di dzâli la pâlathea lui di Armiro, yiu sh-nivâtâmatu, tuts fârsherotsljî cu tut cu fumelji cu oi sh-mulâri, s-hibâ surghinâpsits dit Amirâria Otomanâ, tu Asia Mari, pi ninga Golfu Persic.

Cum avdzârâ di aist firmint-a Sultanui, celnitsljî fârshirots tsi nu sh-avurâ hâbari di nifapta al Cushcona, s-adunarâ ntroarâ ta s-bagâ pi cali cum s-lu ascapâ Rami-Bei dit mânjli-a lui ta s-lu aducâ nâpoi tu Armiro. Ashkerea Otomanâ di Curceau acâtsâ si s-minâ câtâ horili di Pleasa sh-Dishnitza sh-atsea dit Armiro li-anvigârâ câlivili-a fârsherotslor deavigâra di Armiro. Ira unâ catandisi greu ti fârsherots câ shtea câ Sultanu Hamid ira un om apufusit sh-dâldâsit, tsi nu lu alâsa lucru di-ntru-mânâ pânâ nu

s-bitisea cum vrea nâsu. Zorea ira sh-ma mari câ lu shtea sh-pi cumândaru Cushcona tsi sh-nâs ira apufusit ama ira sh-multu zuru, sertu sh-tsi avea unâ urâ fanaticâ ti turts.

Cushcona nu ira ni celnic, ni cârvânar, ni picurar, ni embur sh-ti atsea nu avea nitsi un sinfer s-treacă ghini cu beilji turts cum minduia celnitslji fârsherots câ esti ghini; el s-dukea hiljiu-a muntsâlor, hiljiu-a Pindui, a Ipirui; aistâ ira casa lui di când si shtea; nu hânupsea tu uboru-a lui, pi citia ali casi-a lui, s-cântâ câcots xenj, turts i grets icâ s-avdâ pulji, cum batu pi limbâ xeanâ tu pirifanjli fadz, fratslji-a lui. Cushcona s-amintâ alumtâtor ti eleftriseari; nu shtea si s-facâ frati cu dracu ta s-u treacă apuntea...

Celnitslji shtea câ nu avea cali s-lu mbuneadzâ pi Cushcona ta s-lu aducâ pi Rami-Bei nâpoi tu Armiro sh-ti atsea s-minduirâ s-lu aproaki pi un gioni ficior di Pleasa, tsi s-avea sh-el alikitâ di ceata al Cushcona. Numa ficiorui ira Nauni al Thanasi Cola. Nauni ira cânâscut ti giunamea sh-mintiminamea lui. Nauni, dicâra nu lj-arâsea lucru cu oili, fudzi cu vrearea lui, la cumândaru Cushcona. Celnitslji scrirarâ unâ carti ti Nauni, sh-pitârcurâ un alt gioni ficior di Pleasa s-lj-u da al Nauni ntrumânâ.

Ia tsi dzâtsea tu carti:

“Tinjisite sh-durute Nauni. Sultanu Hamid pitârceu firmint câta ashkerili di Armiro sh-di Curceau si-lj scoalâ tuts fârsherotslji cu tut cu fumelj sh-tuti prâvdzili, ta s-nâ surghinipseascâ tu Asia Mari tamam la Golfu Persic, ma s-nu lu-adutsem Rami-Bei tu nâpoi la pâlathea lui di Armiro. Ti pâlâcârsim s-nu-lj dzâts al Cushcona ti aistâ carti câ nu shtim tsi minti ari. Tini minduia-ti

ghini, s-fats tsi lipseashti s-lu-ascaki pi Rami-Bei; altâ soi, va nâ scoalâ tuts, sh-va li kirem tuti"

Dupu tsi ghivâsi cartea, Nauni s-mindui câ sh-pârintsîji-a lui, cu doau surâri sh-ninga un frati ma njic cashti iu va si s-kearâ: sh-u featsi mintea s-lu ascapâ Rami-Bei shi s-facâ cum s-facâ, s-lu ducâ Armiro.

Avea târcutâ trei dzâli di cându Cushcona lu-arâki pi Rami-Bei sh-ninga nu âlj dzâtsea ti tsi lu-arâki sh-tsi vrea si-lj caftâ ta s-lu siligheascâ. Vâhi nitsi el nu sh-avea faptâ mintea tsi s-facâ cu Rami Bei ama nitsi nu avea tu minti s-lu vatâmâ câ shtea câ Sultanu va li-ardea horili di fârsherots Pleasa di-ndzeanâ sh-Dishnitsa iu bâna sh-tutâ soia lui. Ama a treia noapti, Nauni tamam tsi s-turâ di la câlivili di Armiro, âlj dzâsi al Cuscona ti firmintu tsi lu-deadi Sultanu sh-câ ashkerea turtsesacâ easti pi minari câtâ Pleasa sh-Dishnitsa sh-câ atsea di Armiro s-mina deavigâra di câlivili di fârsherots; nu âlji dzâsi ici di cartea tsi u-avea aprukeatâ di la celnits. "Mâni, tahirârli, dzâsi Cushcona, u s-ljau tuts oaminlji s-mutrim deavigâra, pânâ di mardzina-li pâduri, s-vgljiem cashti cum tsiva armatuladz turts yin câtâ pâduri. Tini Nauni, va s-ti alas aoua cu Rami-Bei. Noi u s-nâ turâm amânat cama pi searâ când si s-tunicâ. S-li tsânj doauli câburi tu bâru sh-tufeketa ninga tini". Tamam aistâ vrea sh-Nauni: s-arâmânâ cu Rami-Bei singur ta s-lu-ascapâ.

Dupu tsi fudzi Cushcona cu armatuladzîji tu pâduri, Nauni featsi cafei, lo doau filigenj sh-intrâ tu câliva iu ira cljisu Rami-Bei. Beu s-ciudusi niheamâ s-lu veadâ Nauni câtse câ mash Cushcona intra tu atsea câlivâ. "Aidi s-bemu unâ cafei" âlj dzâsi Nauni sh-âlj teasi al Beu filigeana di cafei.

Nauni, shidzu pi câciub, lu mutri Beu ntr-oclj sh-lu ntribâ cu boatsea niheamâ ma aplicatâ: “Tsi va-nj dai ma s-ti ascap s-ti duc nâpoi tu Armiro?” Rami-Bei cictâsi dipu sh-lu mutri pi Nauni cu nipistupseari; filigeana di cafei di-ntru-mânâ acâtsâ si-lj tramurâ “Tsi va-nj dai?” lu-ntribâ nâpoi Nauni. “Mini am un ficior, dzâsi Rami-Bei cu boatsea zgrumatâ di emotsioni. Ma s-mi ascaki, tini va s-hii al doilu ficior-a melu” “Em atumtsea, Efendi, scoalâ ntroarâ s-fudzim dip tora.” Nauni zdicljisi usha di la câlivâ, mutri niheamâ deavigâra sh-dapoea âlj featsi semu al Beu s-iasâ dit câlivâ.

Ayunjiusits, loarâ unâ cali tsi Nauni u shtea ghini, pi dinâpoea-li câlivi, ta s-nu tsiva s-da di vâr sots dit ceata al Cushcona. Agiumsîrâ ti-unâ sâhati la mardzina di pāduri di iu, di-aynangjea, la vârâ 20 di Km s-vea cāsâbâlu Armiro. Beu, tsi ira di 55 di anj sh-u avea pândica multu mari, mizi adiljea. Cum mutrea ceairea tsi s-tindea dinintea lor, Nauni s-minduaia tsi cali s-ljea câtâ Armiro ta nu tsiva s-lu veadâ Cushcona sh-oaminlji-a lui. Dapoea vidzu, pi ceairi, doi insh pi calj, vârâ 500 di metri alargu di elj. Dupu cum ira nviscuts pârea s-hibâ grets. “Stâ mpadi âlj gri Nauni al Rami-Bei. Mini u s-neg s-ved ma s-pot s-ljeau un cal” Nauni, zburâ cu gretslji tsi bâna sh-elj Armiro, sh-lâ dzâsi câ lalâ-su sh-lu strunguli cicioru sh-nu putea s-immâ ta s-agiungâ acasâ Armiro; âlj pâlâcârsi si-lj da un cal s-lu ducâ lalu-su acasâ. “Ia, dzâsi Nauni, vâ dau tufekea a meu s-u tsinets voi pânâ s-vâ lu-aduc callu tu nâpoi. Aidits s-nâ adunâm ti trei sâhâts pi sucakea iu esti pâlathea al Rami-Bei” Tut Armirolu u shtea pâlathea al Rami-Bei. Nauni lu-alinâ Beu pi cal sh-el nidzea pirpadi dupu nâs sh-tut lu-avina calu ta s-immâ ma ayonjea. Agiumsîrâ tu Armiro, la pâlathea al Rami-Bei, fâr-di vârâ cârteari. Când avdzârâ câ Beu agiumsi tu

căsâbâ, celntslji fârshirots di Armiro, cârtsânirâ câtâ pâlati s-lu hârâseascâ câ agiumsi ghini la casa lui ama sh-ma multu s-hârâsea celnitslji câ ascâparâ di surghinipseari. Di harau, celnicu Dimitri Ianuli, lj-u deadi-al Nauni, hilji-sa di nveastâ.

Rami-Bei, di lelea-al Cushcona, s-mutâ di Armiro tu casa lui dit Sârunâ iu bâgâ ma mults armatoli turts s-lu veaglji. Ashe cum âlj tâxi al Nauni, lu durusi cu ma multi ciufleki avigâra di căsâbâlu Caterina sh-ma multi casi tu căsâbâ. Ma mult di ahântu, lu bâgâ tu capu-ali administratsii-a căsâbâlui Caterina iu shidzu pânâ tu anlu 1912.

Capidanu Cushcona cu ceata-a lui, neasi dupu niheamâ kiro Sârunâ ta si s-ncljinâ al Rami-Bei shi si-lj tâxeascâ câ turtsâlji nu va s-aibâ vârà cârteari di la nâsu. Rami-Bei mindui câ ma ghini s-lj-aibâ sots pi Cushcona sh-alants armatuladz fârsherots sh-âlj ljirtâ pi tuts.

Capidanu Cushcona s-trapsi tu hoara Pleasa di-ndzeanâ.

Aistâ istorii u-avea shuiratâ Capidanu Cushcona tu muabetsili tsi-s dipina tu Pleasa di-ndzeanâ

Capidanu Cushcona sh-dispoti di Curceau

Ahurhinda cu anlu 1878, tu hoara di Pleasa di-ndzeanâ, dgjeavâsea tu bâsearicâ u tsinea Papa Nastasi Preftu (n.n-frati di-al papu a melu, Nisa Preftu, di partea ali dadi) pi limba rumuneascâ. Fârsherotslji dit hoarâ ira pârtsâts: niscânts vrea s-u tsânâ tu bâsearicâ limba gârtseascâ, alts vrea limba rumuneascâ.

Tu-unâ Dumânicâ, dispotlu Fionis di Curceau cu niscânts prefts grets, loarâ calea câtâ Pleasa di-ndzeanâ ta s-neagâ la bâsearicâ s-lu cândiseascâ Papa Nastasi Preftu cum sh-oaminjlji dit hoarâ, dgjeavusea si s-facâ pi limba gârtseascâ. Ama tsi-sh pâtsâ mâratu dispoti sh-preftslji-a lui! Ninti s-agiungâ tu hoarâ, plisotslji lj-isherâ-n cali sh-acâtsarâ s-aminâ cu shcâmbi pi dispoti sh-alants prefts; lu-avinarâ dispotu Fionis tu nâpoi, tu Curceau. Ti aistâ isturii ishâ aistu cânticu:

“Pleasa hoarâ râmâneascâ

Nu s-fatsi vroarâ ngârtseacâ.

Lâi Dispoti, s-rusheascâ fatsa

Cu tsi minti vineai Pleasa?

Vini Procsha sh-vini Pasha

Ta s-aducâ Dispoti Pleasa

La Vathie cu mâna largâ

Tsi-acâtsash Dispoti di barbâ

Cându agiumsî la shuputîru
Shcâmbîli nidzea fiu, fiu
Miti Geambazi sh-Kendra Bindela
Fâ fora s-tsâ cljidâ dera
Fora pot ta s-facu
Câ shcâmbîli yinu-n capu
La Ts-al Pulju cu boatsi mari
Ts-agudish Dispoti pi nari”

Dupu vâru kiro, dispotu Fionis tut s-minduia s-u spealâ arushenea tsi u pâtsâ Pleasa di-ndzeanâ. Tu-unâ noapti, pitârcu unâ ceatâ di-antarts grets acasâ la Papa Nastasi; lu loarâ cu zorea, lu trapsirâ di barbâ pânâ la bâsearicâ sh-âlj câftarâ sâ scoatâ tu ubor tuti cârtsili rumuneshti. Antartslji, li featsirâ cârtsili stogu sh-li arsirâ tuti.

Capidanu Cushcona tsi bâna Pleasa di-ndzeanâ tu-atselu kiro, avdzâ di la Papa Nastasi câ antartslji grets vinirâ noaptea sh-lji li-arsirâ tuti cârtsili dit bâsearicâ.

Capidanu lu tinjisea multu Papa Nastasi shi sh-u featsi mintea s-lu vatâmâ dispotu Fionis; acâtsâ s-veaglji, pi ascumta, câ tsi fatsi sh-câtâ iu neadzi. Dispotu Fionis ira vigljeat dzuuâ sh-noapti di-unu arbinesu orthodox grecoman, armâtusit cu tufeki, câburi sh-doau curтели hipti tu bâru. Numa lui ira Sabri sh-ira di

locu dit hoara Zumbleacu. Iutsido iu nidzea, dispotlu lu loa cu nâs.

Tu-unâ Dumânicâ tahina, Dispoti s-alinâ pi mulari sh-lo calea câta hoara Ucishti iu bâna mash arbineshi ortodoxi grecomanj; tu barsearica loru dgjeavâsea s-fitsea pi limba gârtseascâ. Tu-atsea Dumânicâ, dispotu vrea s-u facâ elu dgjeavisea deadun cu preftu-ali hoari. Calea târtsea pit hoara Dishnitsa sh-dapoea si shutsa pisti unâ dzeanâ di munti di iu s-videa-n vali hoara Ucishti. Tush ndzeanâ pi skinarea-a muntelui, s-anâltsa câta tser unâ shcâmbâ mari, tish canda ira vâr pâNDAR tsi li vigljea cârvânjli tsi dipuna-n vali câta Ucishti. Dunjeaua lj-u avea bâgatâ numa “Shcâmba a-tsapui” câtse cã ira un tsapu ayru tsi totâna s-alina pi-atsea shcâmbâ tish canda vrea s-veadã cã tsi s-fâtsea deavigâra di munti.

Capidanu Cushcona, di cãra shtea cã dispoti lo calea câta Ucishti, s-ascumsi ninga shcâmbâ sh-lu-ashtiapta cu tufekea ntru-mânj. Soarli nu-avea ninga agiumtã tu sãhatea noauli cãnd acãtsarã si s-avdã sclotsãli ali mulari. Cushcona dusi tufekea la oclji sh-tamam tsi lu vidzu Dispoti ncalaru lj-ishe n-cali sh-lj-aminã un fishecu tish-n capu. Dispoti cãdzu di pi mulari ca agudit di vârã rufei. Omu-a lui, Sabri, tsi imna pi ninga mulari, nu-apucã si s-minã ici. Cãndu lu vidzu pi Cushcona cu barba pãn di kept sh-perlji lundz pãnã di zvercã sh-cu oclji lâi fuviroshi, u-arucã tufekea di-ntru mânj, sh-li-anâltsã mânjli, s-i shutsã cu pãltãrili sh-cãrtsãni cãt putea s-li ducã cicioarili, tu nãpoi, pi calea tsi vini. Cushcona lu-alãsã s-fugã. Dapoea lu-

arucuti trupu al Dispoti, di-amplatea, pi sâmaru ali mulari, u plâscâni mularea pi dinâpoi sh-u alâsâ s-dipunâ cu tut cu dispoti câtâ Ucishti.

Omu-al dispoti mizi agiumsî la mitropolia di Curceau sh-deadi hâbari câ dispoti fu vâtâmat calea mari, di râmânjlji di Pleasa di-ndzeanâ sh-câ lu vidzu cu oclji-a lui pi furu Cushcona cum trapsi cu tufekea sh-lu agudi tish n-cap pi Dispoti, tamam la Shcâmba a-tsapui.

N.n-dit alti isturii spusi di plisots, Capidanu Cushcona fu agiutat di cusurinu-a lui avdzât, gionili armatol, cumândaru Thanasi Nastu sh-câ dolji u bâgarâ pi cali vâtâmarea al Fionis. Elj s-ascumsirâ tu munts sh-dapoia târcurâ tu Makidunii sh-kindurirâ Ohârda iu furâ aprucljeats di alts armatuladz tsi s-alumta ti elifteriserea ali Makidunii di sum turts

*****

Tu anlu 1912, cãsâbâlu Curceau fu apitrusit di-ashkerea gârtseascâ tsi s-alumta cu ashkerea nturtseascâ, tu Polimu balcanic dit anjlji 1912-1913.

Tu atselu kiro, râmânjlji grecomanj, deadun cu antartslji grets sh-arbinesh vâtâmarâ mults râmânj pro-rumunj. Atumtsea, tu anlu 1914, fu vâtâmatu Papa Lambru Balamaci sh-fratili-a lui Sutiri.

Tu anlu 1914, când Arbiunishia ira ninga sum grets, mults fârshirots, tsi ira avinats di grets sh-di arbineshlji grecomanj, fudzirâ tu Rumunii, n-capu cu Apostoli Nastu (Cumândaru Cushcona), Thanasi Nastu, Culicea Cicani, Mita Ciufecu, Nashu Idiciu (Batsu) sh-Tsili Bujgoli. Elj fuzdirâ Avlona, iu

loară pampoarea pi Amarea Adriaticâ sh-pânâ tu soni agiumsirâ
pit Amarea Maditeranâ, Amarea atsea Laia, tu Rumunia.
Niscântsi di elj intrarâ tu ashkerea rumunâ, tu anlu 1918, tu
Polimu cu Rusia.

Cumândaru Cushcona muri Odesa, tu anlu 1920.

Giunamea al Mihali Ciufecu

Eara tu-anlu 1854, tu bitisita-a mesui di Sumedru, când celnitslji di Pleasa di-ndzeanâ sh-di Dishnitsa, cu-picurarlji-a lor, li dusirâ oili câtâ Amarea Adriaticâ, avigâra di cãsâbâlu Avlona (Apolonia).

Tu-unâ noapti, cât avea târcutâ di njadzâ-nopts, vâra optu furi mahumidanj arbineshi, s-dusirâ la cupia di oi al Kita Colimitra ta si-âlji furâ tsaclji. Picuraru tsi u-vigljea cupia, unu gioni di tsintsisprâdzatsi di-anj, când âlj vidzu furlji cum lj-avina tsaclji, cârtsâni câtâ câliva-al Mihali Ciufecu, tsi nu eara multu alargu di nâs sh-acâtsâ s-aurâ ti-agiutor. Mihali ali Cati (cum eara cânâscut), ira un bârbat gioni, faptu Pleasa di-ndzeanâ di soi di Ciufecanj. Mihali, tsi ira ni-frâmtu sh-ni-aspâreat, avea frâmtâ multi capiti sh-cicioari di furi sh-cum si spuni, li-avea bâgatâ lelea-a furilor; lji s-avea dusâ numa câ lj-acâtsa luclji cu mâna sh-âlji zgruma câti doi unoarâ. Tâmbarea sh-câciula, li-avea faptâ dit keali di luchi. Cashti cum lu videa vâru lup, ira lupu tsi nciunjea di fricâ sh-fudzea ntroarâ cu coada adunatâ sum cicioari.

Când avdzâ, ca pit yisu, boatsea picurarui, “Mihale, Mihale...scoalâ câ ni-agudescu furlji”, Mihali arsâru ntroarâ, cârtsâni nafoarâ dit câlivâ sh-tu lunjina di lunâ âlj vidzu furlji cum lj-avea adunatâ tsaclji stog sh-lj-avina alargu di cupia di oi; ama calea tsi u-loarâ furlji târtsea pi dinâpoea-li câlivi al Mihali. Mihali li tâlje calea sh-dusi mâna la bâr sâ scoatâ curtela (curtela/câtsutu mari nturhisitu di doauli pârts) ama dicâra s-ayunjiusi s-iasâ dit câlivâ, cum ira di somu, nu avea ni

curtela ni câburili pi nâsu. Mihali nu s-aspârâ sh-nu s-trapsi nâpoi. Cum ira analt, cu keptu vârtos tsi s-tindea pirifan, namisa di doauâ bratsâ lundz ca niscânti lumâki groasi di fag, s-i silâghi ca vâr tiyru zur sh-agiun câtâ ceata di furi; lj-acâtsâ di zvercâ doi furi tsi imna dininti sh-âlji deadi cap di cap; sh-amindolji furi câdzurâ mpadi tu nishteari. Dapoea Mihali, cum lu vidzu un fur câ s-i silâghi câtâ nâs ta s-lj-u talji gurmazdu cu unâ palâ turtseascâ, s-aplicâ ntroarâ sh-u avdzâ pala furui cum âlj shuirâ pisti ureclji; cum ira aplicat, lu-acâtsâ furu di mesi sh-lu arucâ pisti capu; cum furu câdzu pi pâltâri, Mihali s-i shutsâ ntroarâ, lj-u lo pala di-ntru mânj sh-lu agudi namisa tu frâmți di s-disicâ capu-a furui pi-ndoau. Furu arâmasi tu iarbâ cu fatsa n-sus sh-cu oclji zdicljisi tish cânda misura steali pi tseru.

Un alt fur lj-arsârul al Mihali tu pâltâri sh-acâtsâ s-lu astringâ di gurmazdu ca vâr cljeashti ta s-lu zgrumâ, ama Mihali cum avea bratsâli lundz sh-bushirli ca doau shecâmbi mâri, lu plâscâni furu pi doauli parts-a capui tush tu tâmpli; furu s-muljiâ sh-câdzu mpadi. Dapoea, Mihali s-i shutsâ ntroarâ sh-vidzu altu fur tsi vinea câtâ nâs sh-anvârtea pi disuprâ di cap unâ gljioagâ groasâ sh-lungâ, mplinâ tu cap, di pironi. Mihali featsi unâ ceapâ tu nâpoi di sh-afiri capu sh-dapoia, dinapandica, featsi unâ ceapâ dininti sh-ca vârâ rufei, lu-agudi pi fur, cu bushuru di la mâna dreaptâ, tamam sum grunj. Furu câdzu ca-mbitat mpadi sh-u-ascâpâ gljioaga di-ntru mânj.

Tamam tsi Mihali s-aplicâ s-lj-a atsea gljioagâ di-mpadi ta s-li frângâ capitili la tuts furlji, tamam atumtsea alts doi furi s-arucarâ di dinâpoi la cicioarili al Mihali, lu-acâtsarâ di douâli cicioari sh-un altu fur lji s-arucâ tu pâltâri; cu cicioarili

acâtsati, Mihali nu putu si s-minâ sh-câdzu pi dzânuclji. Atsel tsi ira tu pâltâri âlj hipsi al Mihali un shingher tamam namisa di pâltâri, sum zvercâ, sh-Mihali câdzu mort, cu fatsa tu iarbâ sh-cu bushurili streasi tish cânda vrea si s-alumtâ cu moartea di inati câ lu lo ninti s-apucâ si-lj vatâmâ tuts optulji furi. Furlji, tsicâra ira optu, mizi lj-u puturâ al Mihali câtse câ Mihali nu-avea pi nâs ni curtela, ni câburili. Furlji s-ciudusirâ sh-elj di giunamea-al Mihali ali Cathi, cum s-alumtâ mash cu bratsâli sh-cu bushurili, ni-aspâreat di unâ ceatâ di optu furi.

Ama armili al Mihali, ma multu di shingheri, câburi sh-tufeki, ira inima lui mari, zdicljisâ, bunâ sh-filothimâ, inimâ mplinâ di giunami sh-vreari ti isnafea-a lui cum shi setea lui di driptati sh-elifteriseari; “Aistu gioni nu vrea vâtâmari” zburâ furlji namisa di elj, cu tinjie ti giunamea, ti ni-aspârarea sh-alumta herculianâ al Mihali. Aplucusits di arusheni câ elj, optu insh, s-alumtarâ mash cu un ins sh-tsi mizi lj-u puturâ, sh-u loarâ keafa câtâ pâduri. Tsaclji s-avea turnatâ aspârats câtâ cupia di oi.

Mihali nu s-mindui la bana-a lui; prota s-mindui la soia lui ti cari âsh deadi bana. Giuneatsa lui tu-atsea noapti ira cântatâ, cu pirifanji ama sh-cu anvirin, la tuti muabetsâli, nu mash di picurarlji fârshirots ama sh-di poetslji arbinesh tu stihurili-a loru.

Aistâ isturii u-avea avdzâtâ Papu Caleshu di la tinirlu picurar al Kita Colimitra sh-u spunea sh-el, la muabetsili tsi s-fitsea Pleasa di-ndzeanâ

Giunimea al Coli Ghiza

Eara tu veara anlui 1878. Tu muntslji Sets, pi skinarea muntelui Zvezda, s-tindea pirifanâ, stanea unui di cama mârliji celnits fârshirots, Kita Colimitra. Stanea ira cânâscutâ sum numa di “Stanea di Stamachenghi”.

Ninga stani, Kita avea unâ di cama mârili câshârii dit muntsâ Sets di iu cârvânjli purta câtâ nPoli sh-tutâ Ivropa, vârjelji di brândzâ sh-câshcâvâljuri, umtu, ghizâ sh-mârcatu. Aistâ câshârie avea intratâ tu oclji-a furilor, di multu kiro.

Tu-unâ Dumânicâ, tahnârili tu hâryie, tamam tsi picurarlji di la stani li-avea mulsâ oili sh-avea fudzitâ s-li pascâ alargu tu munti, unâ ceatâ di vârâ shapti turts, n-cap cu cumândaru Maliu, loarâ calea câtâ Stanea Stamachengi, cu mintea s-u furâ tutâ câshâria. Ashtiptarâ tu pâdurea di ninga stani pânâ fudzirâ picurarlji cu oili. Vidzurâ câ la câshârie eara mash unu ficior tinir tsi-arâmasi s-veaglji câshâria. Aistu gioni ficior, cu numa Ndreea Ghiza, eara fratili ma njic al Coli Ghiza, un avdzât capidan di armatuladz fârshirots. Coli eara faptu Pleasa di-ndzeanâ, ama dupu vâr kiro fuzi di Pleasa sh-bâna tu câsâbâlu Armiro, iu celnitslji fârshirots dipuna cathi iarâ cu oili.

Furlji al Maliu lj-alâsarâ calji tu pâduri sh-loarâ si s-aproaki di câshârie când un câtsâlag, tsi tut s-tsinea shi si-nkidica di cicioarili al Ndreea, acâtsâ s-alatrâ câtâ locu di iu s-aprukea furlji. Ndreea cum âlj vidzu, lu lo câtsâlagu la keptu sh-cârtsâni ta s-lu ascumâ tu câliva di dinintea ali câshârii; câliva ira

anvigâratâ cu un gard faptu dit lumâki groasi di fag; ta s-intrai tu câshârie, lipsea s-trets pi dinintea-li câlivi. Ndreea, sh-li hipsi tu bâru treili câburi tsi li-avea tu câlivâ sh-lo di-arumina sh-doauâli tufeki tsi eara spindzurati di muru-ali câlivi; ishâ dit câlivâ sh-u cljisi usha ta s-nu iasâ câtsâlagu nafoarâ; dapoi s-aprukiâ di gardu di lumâki, u-ndâpurâ unâ tufeki di gard, dzinucljiâ, u hipsi tiljiu (lipa/tseava) ali alantâ tufeki pit namisa di doau lumâki di fag sh-u ndrîptâ câtâ locu di iu s-aprukea furlji; furlji, imna niheamâ aplicats di pâltâri tish cânda s-nu-lj veadâ vâr; mash capidanu Maliu eara ncalar sh-nidzea ninti.

Cum s-aprukiâ di câshârii, Maliu lâ featsi semu la trei di furi s-neagâ deavigâra, pi dânpoea-li câshârii.

“Bâgats oarâ, shushurâ boatsea-al Maliu. Ficioru icâ neasi si s-bagâ tu câlivâ icâ easti nuntru tu câshârii”

Tamam tsi Maliu agiumsî dinintea-li câshârii, Ndreea aminâ unu fishec câtâ Maliu ama gugociu intrâ tu cicioru di nastânga-a calui. Calu azuri lâhtârsit, deadi si s-analtsâ pi cicioarili di dinâpoi ama câdzu mpadi arucutit pi unâ parti; Maliu câdzu sh-elu ama nu putea si s-analtsâ câ lu-avea un cicioru acâtsat sum pândica calui.

“Scutetsi-mi di sum cal” acâtsâ el s-aurâ; un turcu s-i silighi sh-lu acâtsâ calu di câpestru ta s-lu scoalâ. Ndreea trapsi unâ câburi dit bâr sh-u aminâ nâpoi câtâ Maliu ama gugociu kinduri tu cicioru atsilui tsi lu târdzea calu di câpestru. Furu zghili di dureari sh-câdzu mpadi. Un altu turcu lu-acâtsâ Maliu di sumsoarâ sh-lu trapsi cu puteari di sum cal.

“Cânili s-ascumdi dupu gard” aurâ Maliu, shi s-trapsi ntroară di s-ascumsi dinâpoea calui tsi ira ninga arucutit sh-nu putea si s-minâ. Ndreea lo alantâ tufeki, s-minâ tu-alantâ mardzinâ-a gardui sh-nâpoi aminâ un fishec câta furi.

Di la câlivâ pânâ tu locu iu ira calu câdzut mpadi s-ira vâra 30 di metri. Soarili cât ishe di dupu unâ dzeanâ di munti, tish canda sh-anâltsâ niheamâ capu ta s-veadâ câ tsi s-fâtsea la câshâria al Kita Colimitra sh-âsh pitârcu doau arazi câta câlivâ. Arazili intrarâ ca tsiva furi pit firida di dânpoi sh-acâtsarâ s-lu hâidâpseascâ câtsâlagu tsi-nciunjea aplucusit di sicleti. Câtsâlagu arâma cu cicioarili di dininti locu di sum ushi tish canda vrea s-iasâ nafoarâ s-lu agiutâ Ndreea; nciunjea sh-alâtra canda vrea s-dzâcâ:” o lâi, Ndreea, silighea-mi more nafoarâ câ va li-u-ndreg mini-a furilor”.

Turtsâlji acâtsarâ s-aminâ sh-elj câburili câta câlivâ. Trelji furi tsi neasirâ deavigâra di câshârii, târcurâ calea tsi nidzea namisa di câshârii sh-câlivâ, s-arucutirâ tu iarbâ, dupu unâ shcâmbâ, sh-acâtsarâ s-aminâ fisheki câta câlivâ, ama gâgoashili agudea mash lumâkili di fag.

Ndreea trapsi sh-alanti doau câburi dit bâr sh-pit unâ cripiturâ namisa di lumâki li-aminâ câta shcâmba tsi lj-afirea trelji furi.

“Kindurits câburili!” aurâ Maliu cu unâ boatsi-analtâ. “Ore ferior, aurâ Maliu câta Ndreea, dâ-ti ore acâtsat ma ts-u vrei bana! Noi him shapti inshi! Easti glârimi s-ti-alumts tini gol cu noi shaptsâlji!”

Ndreea, cum li-avdza zboarâli-al Maliu, tu locu di apandisi, ishâ irushi, dinapandica, nafoarâ di gardu, cu doauli câburi ntru-

mânj sh-li aminâ câta Maliu. Turtsâlji nu-apucarâ si s-minâ ici ciudusits di minarea zurleascâ al Ndreea; unu gâgoci lu-agudi calu tish tu frâmți sh-alant lu agudi un fur tu umir. Calu mâratu ma ghini câ muri câ lu-avea cicioru pliguit. Maliu ninga shidea ascumt dupu cal, ama atselji tsi ira ascumsh dupu shcâmbâ aminarâ câburili câta Ndreea; unu gâgociu lu-agudi Ndreea disuprâ di dzinuclji sh-un alt lu-agudi tu brats, niheamâ ma nghios di umir. Ndreea nu câdzu mpadi ama mizi s-trapsi tu-nâpoi dupu gard.

“Di cât râu lâi ficior” aurâ Maliu, sh-cum zburâ lâ featsi sem cu mânâ atsâlor di dupu shcâmbâ si s-minâ câta câlivâ.

Ndreea arupsi doau fashi dit câmeashi shi s-ligâ la cicior sh-la brats. Furlji isherâ di dupu shcâmbâ sh-cârtsânirâ cuampatra câta gardu tsi-anvigâra câliva, ama cât si s-aproaki di gard, Ndreea si-anâltâ pi doauli cicioari, teasi mânjli disuprâ di gard sh-li aminâ câburili pi furi. Doi di elj câdzurâ agudits di gâgoaci sh-alant cârtsâni nâpoi câta shcâmbâ; Ndreea deadi s-aminâ nâpoi câburili ama câburili s-gulirâ di gâgoaci; dapoea sh-lu trapsi ntroarâ shingheru dit bâr sh-lu silighi cu puteari câta pâlâtâri-a turcui. Shingheru, cânda loat di vimtu, lji s-i hipsi tamam sum zvercâ sh-furu câdzu mpadi pirdints.

“Ah, câne, câne, aurâ Maliu. Mini va s-ti pitrec tu-eta alantâ!”

Maliu, cum vidzu câ gionili picurar arâmasi fârâ di gâgoaci, ishâ di dupu cal, âsh li scoasi câburili dit bâr sh-acâtsâ s-immâ câta câlivâ. Alts doi turts imna sh-elj di-unâ parti sh-di alantâ di Maliu, cu tufekili ntru-mânj, ndrriptati câta câlivâ; Ndreea shtea tsi lu-ashteaptâ.

“Dâ-ti acâtsat” lj-aurâ nâpoi Maliu, ama Ndreea neasi tu câlivâ, lu lo câtsâlagu la kept, lu hâidâpsi sh-lu silighi nafoarâ pit firida di dinâpoi. “Fudz la oi!” âlj dzâsi Ndreea. Câtsâlagu shutsâ capu câtâ Ndreea sh-nciunjiâ niheamâ tish cânda vrea si-lj dzâcu “voi s-mor aoua cu tini”. “Fudz, fudz!” lj-aurâ nâpoi Ndreea; câtsâlagu fudzi câtâ pâduri sh-lo calea câtâ dzeana di munti. Ndreea lo cârlibana a papu-sui, tsi u-tsinea pi mur ca vâra icoanâ, u bâshe, âsh featsi cârutsea, sh-ishâ nafoarâ cu cârlibana ntru-mânj; acâtsâ s-u anvârteascâ disuprâ di capu shi s-i sâlighi câtâ Maliu, ca unâ zulafi zurâ, cu keptu zdicljis sh-ocli ascâpirânda fisheki di giuneatsâ. Turtslji s-trapsirâ niheamâ nâpoi cu oculji aplucusits di ciudii sh-di lâhtari.

“Nj-easti râu di giunamea tau”, lj-aurâ Maliu sh-cum zburâ lj-aminâ un fishec tamam tu kept. Ndreea câdzu pi dzânuclji sh-dapoea, pi pâlâtari cu oculji zdicljish arucats pi tser; cârlibana nu u sâlighi di-ntru mânj tish cânda ira mâna-a papu-sui tsi lu tsinea di mânâ ta s-lu ducâ tu eta alantâ.

“Aishts fârshiots nu aru mardzinâ cu giunamea-a loru glâreascâ” dzâsi Maliu sh-neasi s-veadâ cum sânt turtslji-a lui câdzuts tu iarbâ; mash atsel cu shingheru hipt sum zvercâ muri; alants dolji ira mash pliguits.

“Fudzits sh-adutsets calji dit pâduri”, lâ gri Maliu-a doilor turts tsi ira ninga nâs, sh-aist gioni ficior bâgats-lu tu câlivâ”

*****

Coli Ghiza s-afla Armiro când lo zboru câ Ndreea fu vâtâmat di capidanu Maliu sh-ceata lui di furi. Adunâ unâ ceatâ di yingjits armatuladz, sots fârshiots di-a lui sh-lo calea câtâ muntslji Sets

ta s-agiumgâ tu muntili Zvezda, tu hoara Stmachengi, iu s-tindea stanea al Kita Colimitra.

“Nu va s-mi tor dit muntslji Sets pânâ s-nu lu-acats aist Maliu; va s-lu bagu di yiu pi sulâ ta si s-frigâ ca vâr noatin”, lâ dzâsi el a sotslor.

Tutâ veara lu câftarâ pi Maliu pit muntslji Sets ama nu lj-aflarâ toarâli tish cânda lu-avea ascâpitâtâ locu. Maliu avea avdzâtâ câ fuvirosu sh-avdzâtlu capidan Coli Ghiza avea vinitâ tu muntslji Sets ta s-lu-acatsâ. Coli alâga pit horili di arbinesh turts sh-lâ bâga lelea. Acâtsâ unoarâ un turcu tsi dipuna dit muntî cu ghumaru ncârcat cu lemi; lu-ntribâ ma shtii tsiva di Maliu ama turcu dzâsi câ nu avea avdzâtâ di Maliu. Di inati câ lu-arâdea, Coli âlj tâljeie capu sh-lu bâgâ ligat pi sâmaru-a ghumarui. Cându agiumsî ghumaru tu hoarâ cu capu-a turcui bâgat pi sâmar, a-turtsâlur li-intrâ lelea, ama nu-avea vâr bâruti sâ spunâ tsiva ti capidanu Maliu.

Tu-unâ dzuuâ di toamnâ, tu mesu di Yismâciun, niscânts cârvânari tsi-agiumsîrâ Curceau, âlj dzâsirâ-al Coli câ avea avdzâtâ câ Maliu sh-ceata lui s-afla tu muntslji Zâmârdesh, tu hoara Custinats. Coli Ghiza, sh-adunâ sotslji sh-lo calea ntroarâ câtâ muntili Zâmârdesh.

Kindurirâ tu hoara Custinats sh-ntribarâ deavigâra ti Maliu sh-ceata lui ama nu shtea vâr. Cum isha dit hoarâ, un picuraru fârshiro, tsi vinea di câtâ pâduri, âlj dzâsi-al Coli câ Maliu cu ceata lui s-aflâ tu-unâ vâloagâ namisa di pâduri, iu stâtea ascumsh tu niscânti câlivi;

“Trei zuri di câprâ, dzâsi picuraru, s-kirurâ di cupii, ama birikeavits, un câni li lo toru sh-li aflai tamam tsi s-aprukea di-unâ vâloagâ ascumtâ di niscânts fadz analts sh-grosh. Vidzui di-aynanghea un foc mari namisa di vâloagâ sh-niscânts turts tsi shidea deavigâra, pi câciubi. Pi Maliu lu cânâscui ntroarâ câ, ânj lo unoarâ trei noatinj; deatumtsâna nu lj-u agârshei suratea; dzâsi câ va si-nj da pâradzljî când va s-lj-aflâ tu vârâ târgâci di fârshirotu”

Sâhatea s-dusi câtâ tsintsili dupu prândzu, cându Coli cu oaminjlji-a lui agiumsîrâ la atsea vâloagâ. Calji lj-alâsarâ niheamâ ma alargu di vâloagâ ta s-nu s-avdâ imnaticu di cicioari di cal. Maliu cu furlji-a lui, vârâ 20 inshi, shidea pi câciubi, avigâra di un foc di lemi; nicânts di elj shidea pi iarbâ sh-bea râkie.

“Pi Maliu lu voi yiu” gri el câtâ sotslji-a lui, cu unâ boatsi aplicatâ. “Ashtiptats s-amin mini un fishec sh-dapoaia acâtsats sh-voi”. Dapoaia lâ featsi sem si s-arâspândeascâ deavigâra di vâloagâ.

Coli s-ascumsi dupu un fag gros sh-mutri s-veadâ câtâ iu easti Maliu. Maliu shidea pi-un câciub namisa di furi sh-tamam tsi-arucutea unâ vutselâ di râkie sh-trapsi cu seati un gurmazdu; u-avea barba groasâ sh-lungâ pânâ di kept; sum sufrântsealili lâi sh-groasi, anyilitsea doi oclji lâi ca doi cârbunj apreshi; nâpoi trapsi un gurmazdu di râkie sh-dapoea lj-u teasi vutsela-a unui fur tsi shidea ninga el.

Maliu sh-lu trapsi shingheru dit bâr sh-acâtsâ s-lu-nturhiseascâ, când pi-unâ parti când pi-alantâ, cu unâ cumatâ di shcâmbâ di munti; mutrea ca kirut tu minduiari; tu-un cohiu dit mintea-a

lui, tinirlu Ndreea Ghiza tish cânda acâtsâ râdzâtinj sh-cu mânjli ca niscânti lumâki mplini di skini lj-u arâma inima; “em ts-u dzâsh s-ti dai acâtsat ma ts-u vrei bana” âlj dzâtsea tu minti-al Ndreea. “tsi cafts tora di nu-nj mi-alash rihati” Di când lu vâtâmâ pi tinirlu Ndreea, Maliu nu-avea stari; lu videa cu oclji-ali minti cum imna câtâ el, câtâ câburili-a lui, cu keptu zdifapt sh-ocljji ascâpirânda di giuneatsâ...

Coli, sh-u anâltsâ tufekea la oclji sh-u ndrîptâ câtâ Maliu. “Va s-lu-agudescu tu dzinuclji ta s-nu fugâ dot” mindui Coli; lu nishinipsi ghini cicioru-al Maliu, bâgâ deadzitu pi cearcu-ali tufeki, mutri ninga unoarâ sh-trapsi; vidzu cum shingheru-al Maliu azbuirâ naparti tish cânda lu lo vârà palâ di vimtu; Maliu zghili di dureari shi sh-li dusi doauli mânj la dzinucljiu di la cicioru stâng; s-arucuti tu iarbâ sh-aurâ:

“Afiritsi-vâ! Aistu easti Coli Ghiza”

“Dâ-ti acâtsat câne” lj-aurâ Coli. “Vini oara s-ti frig pi sulâ...” ama zboarâli-a lui s-kirurâ tu shimâtâlu di fisheki tsi-acâtsarâ s-li aminâ pi furi, sotslji-al Coli. Furlji s-arucutirâ tu iarbâ, s-ascumsirâ dupu câciubi, trapsirâ sh-elj câburili dit bâr sh-acâtsarâ s-li aminâ câtâ pâduri.

Fârshirotslji-al Coli ira afirits di fadzlji groshi di la mardzina di vâloagâ. Un fum albu acâtsâ si s-tindâ pisti vâloagâ. Doi turts s-i silighirâ câtâ Maliu, lu loarâ di sumsoarâ sh-lu trapsirâ ntroarâ tu câliva lui. Maliu, shtea câ va s-vinea oara cându Coli Ghiza va s-lji li-aflâ toarâli sh-li avea ndreaptâ lucrâli ti-aistâ kiameti.

Sum câlivâ, furlji avea arâmatâ locu sh-avea faptâ un tunel di vârà yinghits metri sh-ahândos di un metru, tsi isha naparti tu pâduri.

“S-ashtiptâm si s-ntunicâ niheamâ” dzâsi Maliu sh-cum zburâ sh-u ligâ rana di la dzinuclj cu unâ peaticâ. Dapoea isherâ tuts trelji nafoarâ, s-arucutirâ pirdints sh-acâtsarâ s-aminâ cu tufekili câtâ locu di iu vini fishecu-al Coli Ghiza.

“Capidane Maliu, iesh tu padi s-n-alumtâm mash noi dolji ca bârbatslji!” âlj aurâ Coli Ghiza al Maliu, ama Maliu, tsi ira pliguit, nu gri ici sh-aminâ ninga un fishec câtâ Coli. Avea avdzâtâ di mâsturlâkea sh-ti giunamea tu ampuliseari al Coli Ghiza.

Turtslji ira ghini afirits di câciubuli groasi di fag, ama sh-armatuladzlji-al Coli Ghiza ira ghini afirits di fadzlji grosh di la mardzina-li vâloadzi. Aminarâ cu câburi sh-cu tufeki, un di alant, oarâ di doau sihâts.

Niori grosh sh-lâi acâtsarâ si s-adunâ pisti pâduri tish cânda vrea si-lj anvileascâ oclji-a soarui ta s-nu veadâ oaminj tsi câfta si s-vatâmâ un pi alantu; ama-a soarui lji s-i murzui di ahânt shimâtâ sh-mindui câ easti ma ghini si-sh aflâ isâhia câtâ ascâpitatâ; acâtsâ s-ntunicâ sh-nu mata s-vea ghini, om di om.

“Trâdzetsi-vâ un câti un tu câlivâ” li-aurâ Maliu-a turtsâlur sh-cum zburâ s-trapsi di-azvara tu câliva lui, cu dolji turts tsi lj-avea ninga el.

Guva tsi u-avea faptâ ta s-intrâ tu tunellu di sum loc ira-anvilitâ cu un câciub. Lu deadirâ câciubu dinâparti, li-arucarâ tufekili nuntru tu guvâ sh-dipunarâ tuts trelji tu tunel. Turtslji acâtsarâ,

un câti un, si s-tragâ cu pâltârili câtâ câlivâ sh-cum s-trâdzea amina câburili câtâ pâduri, di iu vinea câtâ elj fishekili aminati di fârshirots.

Niscânts di elj furâ pliguits sh-furâ agiutats di sotslji-a loru s-imnâ câtâ câlivâ. Tsintsi di elj, tu locu si s-tragâ câtâ câliva-al Maliu, s-trapsirâ pi-unâ cali tsi âlj scutea câtâ “câлива” al Alah, tu lumea alantâ; furâ vâtâmats di fishekili-a fârshirotslor.

“Kinduritsâ-li câburili!” aurâ Coli Ghiza, câtse câ nu vinea vâr fishec di câtâ vâloagâ. Unâ isâhii nviscutâ tu-un fum alb s-ashtirâ pisti vâloagâ. Coli lu dusi mintea câ vâhi easti tsiva tu-atsea câlivâ di s-trapsirâ tuts furlji nunt.

“Anvigârats-u câliva” li-aurâ el a sotslor. Acâtsarâ si s-aproaki tuts di câlivâ, aplicats di pâltâri sh-cu câburili ntru-mânj.

Tu câlivâ isâhia sh-avea ashtiratâ ta si s-bagâ. Cola aduki câ furlji fudzirâ dit câlivâ ama nu shtea cum. Lj-u deadi cu sclotsa ali ushi sh-cu tufekea dininti intrâ; scutidea, tsi tish cânda u-bâga isâhia tu som, nu lu-alâsa ta s-veadâ tsiva. Coli apreasi un shpirtu sh-vidzu guva dizvilitâ.

“Ascâparâ cânjlji” aurâ Coli Ghiza. Dipunâ tu tunel ama scutidea cânda lj-acâtsâ oclji cu unâ shamie laie...nu videa ici. Ishâ nafoarâ sh-dzâsi ta s-avdâ tuts:

“Ninga nu vini oara s-lu pirpilescu pi sulâ, aistu câni di Maliu. Aidits atsia tu vâloagâ s-ni discurmâm niheamâ” Apreasirâ un foc sh-loarâ di shidea pi câciubi, iu cu vârâ trei sâhâts ninti shidzurâ furlji.

“Aici tsintsilji vâtâmats si-lj trâdzets tu câlivâ” dzâsi elu

“Avem sh-noi un di-anost vâtâmat” gri un armatol tsi vinea di-arumina cu gionili tsi fu agudit ti moarti; s-aprukiâ di un câciub sh-lu teasi tu iarbâ cu capu ndupârat di câciub; s-i scularâ tuts ntroarâ, s-aprukearâ deavigâra di mortu sh-vidzurâ câ ira un ficior di vâra shaptisprâyingjits di anj; ira Coti-al Babatsili faptu sh-el Pleasa di-ndzeanâ; sh-u featsirâ tuts cârutsea sh-laniscânts, oclji li s-i umplurâ di lâcârni di jali. Al Coli âlj târcu pit inimâ ca vârcâtsut; cum u-mutrea fatsa-al Cota, lji s-i pâru câ u-veadi fatsa-a frati-sui Ndreca; âsh-turâ capu sh-duki cum un nod lji s-i dipunâ tu gurmazdu.

“Va lu dipunâm tu hoarâ s-lu ngrupâm ca oaminjlji crishtinj, tinjisits. dzâsi Coli cu boatsea zgrumatâ. “Dumidzâ s-lu ljiartâ!” “Dumidzâ s-lu ljiartâ!” grirâ sh-alants n-coru.

“Easti vâru di voi pliguit?” ntribâ Coli. Nu gri vârc.

“Aistâ noapti o s-u târtsem tu-aisti câlivi” dzâsi Coli Ghiza. Aistâ kisâ tsi s-tindi deavigâra di vâloagâ nu nâ-alasâ s-lom toarrâli-al Maliu”

Trei di ficiori neasirâ di-adusirâ calji tu vâloagâ.

S-trapsirâ tu câlivi sh-di cum apiri soarili dipunarâ tu hoarâ. Casa preftui ira dip ninga bâsearcâ; lu-ngruparâ gionili Coti al Babatsili tu mirmintslji tsi tindea pi-unâ dzeanâ tu mardzina-li hoari.

Dapoea loarâ calea câtâ Curceau sh-kindurirâ tu hoara pâpânjlor-a lor, Pleasa di-ndzeanâ.

*****

Coli Ghiza nu ira ici mbunat câ nu putu s-lu arâsbunâ pi frati-su ma njic, Ndreea Ghiza. Noptsâli, cum dâdea s-cljidâ oclji lu videa frati-su mort, arucutit tu iarbâ tish cum lu vidzu gionili Coti Babatsili, vâtâmat. Tu-unâ searâ lj-adunâ tuts sotslji-a lui sh-lâ dzâsi:

“Nu pot s-mi tor Armiro, pânâ s-nu lu-acatsu cânili di Maliu. Cathi noapti lu ved frati-nju nyis cum nj-adutsi un cal albu sh-nj greshti:

“Ncalicâ sh-fudz tu munti s-lu cafts Maliu sh-dicâra s-lu acats s-lu pitrets aoua la mini.” “Ore, Cole gri unu di sots, nitsi noi nu fudzim pânâ s-nu lu-acâtsâm Maliu. Mini dzâcu mâni tu hâryie s-lom calea câtâ muntslji Sets, s-kindurim pit hori sh-la tuti stanili di oi. Aidits s-nâdzem nâpoi la-atsea vâloagâ sh-di aco sâ-lj câftâm toarâli”

“Ghini dzâtsi Thanasi” grirâ niscânts. Coli, cu oclji nlâcârmat, lâ lo mâna la tuts sh-dapoea s-trapsirâ tuts câtâ casili-a loru.

Lu câftarâ Maliu vâra trei stâmânj ama nu lu-aflarâ. Tu-unâ dzuu, di cum ascâpitâ soarili, agiumsirâ la unâ stani di picurari sârcâcenj. Celnicu-ali stani, tsi avea avdzâtâ di vâtâmarea tsi s-featsi la stanea al Kita Colimitra, lj-aprukiâ cu harau sh-cu multâ tinjie; lu shtea ghini tsi soi di gioni easti Coli Ghiza. Cum shidea tuts avigâra di unâ measâ di lem, acâtsats tu muabets picurâreshts, s-avdzâ unu arujiri sh-ambâtrulari di calj; vidzurâ doi insh tsi s-aprukea avrapa di stani. Cum agiumsirâ, zdicâlicarâ shi s-aprokearâ di measâ.

“Him di la stanea-al Mita Cucushaki gri unu cu adiljeaticu niheamâ tâljeat di cali. Mini hiu Spiru sh-aistu easti cusurinâ-

nju Mihali. Avdzâm câ capidanu Ghiza cu oaminlji-a lui kindurirâ la aistâ stani sh-câ lu caftâ pi Maliu sh-ceata lui di furi...”

“Noi himu” gri Coli. Mini hiu Coli Ghiza sh-aishts sânt fratslji-a njelj. Tsi esti cu voi di lj-aspumat calji pânâ aoua?”

“Lom di hâbari, gri alantu, câ Maliu esti mortu. Taha ira pliguit la cicior sh-lji s-i lâi tut cicioru pânâ di-bâr. Sotslji-a lui lj-u tâljiarâ cicioru ama taha tut sândzili lj-i s-i fârmâcâ sh-muri ti doau dzâli cu cicioru tâljeat.

“Sh-di iu u-loat aistâ hâbari, ntribâ Coli cu nipistupseari câ tsi-avdza.

“Lalâ-nju Tasi Cucushaki cât tsi s-turâ cu cârvanea di câtâ Curceau; dzâsi câ tutâ Curceaua zburâsti ti moartea-al Maliu tsi-avea faptâ multâ znjie la emburlji di Curceau.

“Iu s-lu aflâm lalâ-tu Tasi sâ zburâm cu nâs” ntribâ Coli ninga pi nipistupseari.

“Ia, vinitis cu noi la stani...”

“Em shidets niheam s-vâ discurmats, lâ u tâljeie zboru celnicu sârcâcean. Alâsats calji s-adilji nihimârâtsâ. Aidi shidets s-bets unâ râkie...”

Shidzurâ tuts pi muabeti ninga disâ di sâhati. Coli tish canda shidea pi skinj. Dapoea âlj haristusirâ-a celnicui sârcâcean ti-aprukearea sh-tânjia tsi lâ u-featsi sh-loarâ calea câtâ stanea al Cucushaki. Agiumisirâ ti doau sâhâts. Cârânaru Tasi

Cucushaki, tsi vinea di Sârună avea kinduritâ ti trei dzâli Curceau s-veadâ soru-sa shi s-ljea tsiva lucri dit pâzari.

“Ore, tutâ dunjeaua zbură ti moartea-al Maliu” lâ dzâsi Tasi. Nu sânt zboară pi vimtu. Un di furi avea vinitâ Curceau s-ljea un yiatur cu nâs s-lu ducâ s-lu veadâ Maliu ama pânâ s-agiumgâ yeaturlu, Maliu avea muritâ câ lji s-avea fârmâcatâ sândzili”

“Noi avem vâra trei stâmânj tsi lu câftâm Maliu” dzâsi Coli. Iu s-ascumdea cânili more Tase?”

“Dupu cum avdzai Curceau, taha Maliu shidea la un turcu Pleasa di-nghios tish sum nârli-a voasti sh-tut aco muri. Ama ninti s-moarâ lâ câftâ-a sotslor-a lui s-lu ngroapâ tu-unâ pâduri alargu di Pleasa shi s-nu tsiva s-bagâ vâ sem tu bilocu iu esti-ngrupat...Vâhi sh-dinclo di moarti lj-esti fricâ s-nu lu-aflî tîni more Cole”

Heamâ câti niheamâ Coli acâtsâ s-pistupseascâ câ Maliu muri; shtea câ muri di mâna lui, aco iu s-ampulisirâ la vâloagâ, cându lj-aminâ un fishec tamam tu cicior. “Muri cânili, mindui Coli. Vâhi s-adunâ cu Ndreea sh-Ndreea lu vâtâmâ ninga unoară aco tu lumea alantâ...”

Ncâlicarâ tuts sh-loarâ calea câta Armiro di iu avea fudzitâ di vâra trei meshi. Prota noapti tsi durnji tu casa lui di Armiro, al Coli, âlj vini nâpoi frati-su n-yis ama aistâ aradâ, ti ciudii, vini ncalaru pi calu atsel albu, kinduri niheamâ dinintea-li casi, âlj featsi cu mâna al Coli, tish cânda âlj dzâtsea “oarâ bunâ” sh-dapoea lo calea câta munti shi s-featsi nividzut. “Vâhi neadzi câta câshâria-al Kita Colimitra, mindui Coli, s-ljea vâra câlupi di cashu sh-di câshcâval s-lâ ducâ atsâlôr di-ndzeanâ...”

Giunamea al Thanasi Nastu

(1879-1926)

Isturii shuirati dit muabetsili-a meali, cu muma meuâ, Hrisula Trandu, sorâ cu Thanasi Nastu

Numtsâli dit Pleasa di-ndzeanâ

Soarili cât-acâtsâ si-sh pitreacâ arazili di malamâ pisti hoara Pleasa di-ndzeanâ ta s-u avinâ scutidea dit casi. Arazili tish cânda ira ca tsiva feati alâxiti cu stranji kindisiti cu hiri di lunjinâ tsi nidzea, casâ di casâ sh-bâtea tu cathi firidâ ta si-lj dishteaptâ nicukirlji dit som.

“Aidi, sculatsi-vâ câ-azâ, mushata dzuu di Dumânica, avets doau numts tu hoarâ...”

Ira prota Dumânicâ tu mesu di Sumedru, tu anlu 1911. Picurariji dit hoarâ li-avea adunată oili dit tutiputa tu cutarili ashtirati pi-unâ dzeanâ nu mult alargu di hoarâ.

Ma mârilji celnits, Kita Colimitra shi Spiru Balamaci, cu ninga shapti picurari dit hoarâ, lipsea s-dipunâ, ti n-doau dzâli, cu cama di yinghits njilji di oi, câtâ Amarea Egeeye iu va s-u trâtsea iara. Ira unâ-adheti la plisots, ca ninti ta s-li dipunâ oili dit munti, s-li facâ tuti numtsâli tu-unoarâ, tu prota stâmânâ-a mesui.

Numtsâli acâtsa di Gioea sh-bitisea Lunea. Aistâ aradhâ ira si s-facâ dau numts; unâ numtâ s-fitsea tu casa-al Papa Nastasi, preftu-ali hoari, tsi-nsura nâpotu-su, ficioru-a sorâ-sai Vasila; ninga unâ numtâ s-fâtsea tu casa-al Hrista Murova, tsi-nsura sh-el hilji-su.

Oaminjlji dit hoarâ, tsi ma mults di elj s-afla soi un di-alant, li tinjisea doauli numts sh-urdina, cu harau, di la unâ numtâ la alantâ. Cathi numtâ avea anikisitâ, cu shasi mesh ninti, dit câsâbâlu Curceau, câti unâ parei di muzikiani tsi bâtea salzili ti kefea-li nunti.

*****

Papa Nastasi nu para durnji ghini tuti-atseali nopts di când acâtsarâ numtsili; vrea nu vrea, lji si dutsea mintea tu-anjlji când ira armatol tu ceata-al Coli Ghiza. Cumandharu Ghiza avea vinitâ dit-Armiro tu muntsâ Sets, s-lji-acatsâ furlji turts tsi lj-u-avea vâtâmatâ Ndreea, frati-su. Ndreea lucra la câshâria-al Kita Colimitra sh-tu unâ noapti fu vâtâmat di-unâ ceatâ di turts tsi vinirâ s-li furâ thalarli di cash.

Nitsi nu-avea umplutâ Nastasi yingjits anj, când tu-anlu 1872, u-alâsâ hoara sh-fudzi tu muntsâ Sets, la Coli Ghiza. Dupu vârà shapti mesh, lo hâbari di la tatu-su, Papa Costa, preftu-ali hoari, câ muri aushu, papu-su Cota. Nipotu-su Nastasi lipsea si s-toarâ tu hoarâ ta s-lu agiutâ tat-su s-mutrescâ averea tsi u-alâsâ papu-su.

Tu-atsel kiro, tu bâsearica di Pleasa, Papa Costa Preftu, cum sh-tatu-su nintea lui, Papa Cota Preftu, u-cânta lituryia pi limba gârtseacâ sh-cilimanjlji nvitsa carti, tu-uboru ali bâsearitsi, tut

pi limba gârtseascâ. Ama, tu anlu 1878, tu hoarâ s-featsi unâ sculii, cu pâradz yinits di la kivernisea ali Rumunii, tsi pitricu sh-cârts tu limba rumuniascâ, nu mash ti sculia nau, ama sh-ti bâsearicâ.

Tu-atsel an, s-tihisi câ Papa Costa lu-ljirtâ Dumidzâ sh-vini tu-aradhâ ta s-hibâ preftu, Nastasi Preftu, hilji-su. Ahurhinda cu anlu 1878, tu bâsiaricâ sh-tu sculia nau, limba gârtseascâ fu alâxîtâ cu limba rumuniascâ. Numa Preftu, u-alâxi tu numa rumuniascâ Popescu.

Preftslji sh-dascalji ira pâltits cathi mes, cu pâradz di la kivernisea-li Rumunii. Ipiscopu ali bâsiaritsi orthodoxi gârtseascâ dit Curceau, cum sh-mults fârshirots, nu li videa cu oclji bunj tuti aisti alâxeri; deatumtsea, acâtsâ s-intrâ ngrânjia pânâ sh-namisa di frats sh-namisa di tatâ sh-hilj; ama cându s-tihisea vârâ numtâ, tuti s-agârshea. Adhetsili, cum li-alâsarâ pâpânjli-a lor, li tsinea sh-li dutsea ninti.

*****

La numtâ, avea vinitâ soie dit Curceau, di Armiro, di Nijopoli, di Dishnitsa, Frashari, di Muskopoli, di Avlona-li Mizukei, di Midgidei sh-di Gjirokastra. Ma mults oaspits, durnjea tu casa-al papa Nastasi sh-a hilji-sui Nisa. "Oaminjlji bunj-ncap" dzâtsea elj. Alts oaspits durnjia la frats, surâri, prots cusurinj sh-nipots. Papa Nastasi, cu tuti câ ira niheamâ curmat, haraua ti numtâ lu-avinâ dit cârvati tamam când-arazili di soari acâtsarâ s-batâ tu firidâ.

"Em, ghini vinit, sh-ghini apirim sh-azâ" li gri el sh-neasi ntroarâ di u-bâshe icoana-li Stâmârii tsi u-tsinea pi sinduki; sh-

u featsi cârutsea di trei ori sh-dzâsi cãnda zbura cu nãsã “Tini Sãm tâ Marie, Dadã-a Hiljiu-al Dumnidzã dit tser, tsi u veagljì hoara sh-suflitu-a ljei, agiutã-ni s-tritsem ghini aistã mushatã Dumãnicã, dzuu di numts sh-tuti s-ni s-ndreagã dupu inima Tau sãm tâ”

Dapoea, Papa Nastasi ishã nafaoarã tu-ubor, mutri dzenili di munts, tsi cãnda s-diznjirda hãidãpsiti di-arazili di soari, neasi la pihadi, trapsi un cuvã di-apã aratsi, biu niheamã, sh-u spilã fatsa di som sh-cum sh-u ashtirdzea fatsa cu pishtamalu, unã njiurizmã di cafei lji s-ashtirã tish tu nãri.

-Papo, ia, lu-bãgai pociu di cafei sh-un cucutici di pãni atsia tu-udã, s-avdzã boatsea-li nãpoati-si Yianula; al Papa Nastasi ljarãsea s-u mãcã pãnea muljiatã tu cafei.

-Eh, la Nulã, tini esht ca atsea arazã di soari tsi mi diznjiardã tahinãrili cu lunjinã, mash cã tini mi diznjierdz cu njiurizmã di cafei. Grea-lj sh-al Nisa, s-u bem azã cafeia deadun.

Nisa, hilji-su ma njic, shidea tu-unã casã alikitã di casa-al Papa Nastasi. Papa Nastasi avea trei ficiori sh-doau feti, ama Nisa, cãnda lu-avea alikitã di inima lui ashã cum ira sh-casa iu stãtea.

“Sãhatea s-dusi optu sh-un cirec”, mindui Papa Nastasi cum imna dupu njiurizma di cafei; tamam tsi agiumsi tu udã, ialea cã vini sh-hilji-su Nisa cu un piat cu cash sh-masini.

-Ghini apirish tate, gri Nisa. Mushatã dzuu s-fatsi nafaoarã; dip cãnda shtea Dumizãlu cã azã esti dzuua ti numts.

-Em, Dumidzãlu li shtii tuti, gri Papa Nastasi sh-cum shidzu pi scam sh-u featsi nãpoi cârutsea.

Shidzurâ shamindolji s-bea cafeia sh-acâtsarâ sâ zburascâ ti numtâ. Nisa, tsi li shtea ma ghini di tuts adhetsili ali numti, li-avea ndreaptâ tuti lucârli ti numtâ. Pareia di muzikiani, salzili cum lâ si spunea, lipsea s-agiumgâ, ashâ cum lu-avea datâ zboru, tu sâhatea unsprâdzatsi. Dupu tsi va s-prândza, va pârñjea s-li batâ salzili tutâ dzuua sh-tutâ noaptea-li numti; tu sâhatea doisprâdzatsi, va si s-fâtsea sursearea-a yrambolui

-Cai u s-lu surseacâ Dina, ntribâ Papa Nastasi anda muljea cucuticiu di pâni tu-cafei.

-Mini u s-lu sursesc, dzâsi Nisa. Mizi ashtept s-lu “talji” niheamâ tu gurmadzù ta s-mi tsânâ minti câ mini lu-sursii tu dzuua di nuntâ sh-cum zbura un sumarâs lji s-ashtirâ tu fatsâ.

Nisa sh-Dina ira prots-cusurinj, ama s-vrea ca frats, câ acriscurâ deadun di-anda njits.

-Njelu cai o s-lu talji, ntribâ Papa Nastasi, sh-nâpoi u muljiâ cucuticiu di pâni tu-cafei.

-E, u-bâgai Gheli-al lali Tsili s-ducâ un noatin gras di vârà yingjits kili, ama nitsi nu bitisi zboru, câ lu-ascâpâ un arâs di mizi u-tsânea filigeana di cafei ntru mânâ.

-Tsi ti pâtsâ? lu mutri Papa Nastasi pi sum sufrântseali.

-Ljeartâ-mi ore tate, dzâsi Nisa sh-biu un gurmadz di cafei; ânj vini tu minti antsârtsù, pi nunta al Kita-al lali Kendra, noatinu tsi u-tâljeai mini tu preagu di-ushi, u-avea pândica ahânt umflatâ, câ Kita, anda lo s-lu anstrisarâ ta s-iasâ dit casâ, s-nkicidâ di pândicâ; ghini câ lu-tsinum, mini sh-Gheli, di sumbratsâ, câ va sh-u loa zverca tish naparti di-ubor; fâtsea shacâi

dunjeaua, lu dusi el zboru ninti, câ taha-al Kita lji s-i muljearâ cicioarili, anda vidzu sândzili-a noatinui cum lj-isha dit gurmazû; niscânts dzâtsea câ lji s-i muljearâ, câ taha-al Kita lji s-i dusi mintea la noaptea tsi va s-u dutsea-nveasta tu udâlu ti durnjeari, câ taha kiderea lui atsea marea ira câ nu-avea vidzutâ pânâ tu atsea noapti, cicioari di featâ dizviliti pânâ di bâr...

-Em, tsi glârinj ânj dzâts ashâ di tahina, lj-u curmâ zboru tat-su Nastasi. Tsi soi di namustri ai tini, mâni-pimâni sh-tini preft!

-E, moi tate, nu ti-anvirinâ ti-ahtâri shacâi, gri Nisa cu boatsea niheamâ ma ashtiratâ. Cum s-arâdâ oaminlji ma nu cu shacâi, ama va-lj dzâc al Dina s-bagâ oarâ anda va s-anstrisarâ noatinu, s-nu si-nkeadicâ sh-cum zburâ mizi-mizi s-tsinu ta s-nu lu ascapâ nâpoi arâsu.

-Tu tsi sâhati o s-pârnjits s-loats nunu, ntribâ Papa Nastasi.

-E, u s-pârnjim câtâ sâhatea unâli. Ti giunitati di sâhati va s-lu adutsem aoua, sh-dapoia u s-fudzim s-lom nveasta cu salzili dininti; o s-u tindem coru pi tutâ sucakea pânâ s-agiumdzem di cuscri. Dapoia, cum shtii, la cuscri o si-stâm vârà sâhati ta s-nâ tinjisim un di-alant, s-alâxim culatslji sh-dhoarâli di numtâ dupu cum esti adhetea, “s-acupârâm” nveasta, s-u scutem nveasta n-corù...

-Em ghini, ghini câra lj-u curmâ Papa Nastasi zboru.

Mutrits ghini s-li fâtsets tuti adhetsili cum lipseashti. Mini o s-intru niheamâ tu bâsearicâ s-li bag tuti pi-aradhâ ti-ncurunari. Bagâ oarâ s-nu yinits ma amânat di patruli, cum u-am faptâ zboru sh-cu Hrista Murova.; doauli preclji u s-li ncârun tu idyea dgjeavâsi, di la patruli pânâ tu tsintsili. Mutrea tora niheamâ

oaspitslji tsi lj-avem aoua n-casâ; ninga nu s-i scularâ, ama dzâlji ali Nuli s-bagâ misalea shi s-facâ cafei tu pociu-atsel marru.

Papa Nastasi lo un jaket di lânâ dit sinduki sh-lu bâgâ pi nâs ta si s-afireascâ di-arâcoarea di tahina.

Mesu di Sumedru dipuna dit munti cu doau trasti di arumina; un trastu-mplin di bunets: yinu, râkie, talari mplini di cash, canistri mplini di meari, gutunji, nuts sh-auúâ, haraua ti numts, mushuteatsa zurleascâ di hromi tsi kindisea ponjlji dit hoarâ sh-dit pâdurili dit munts, featili tsi s-videa deaynangjea cum dipuna dit munti cu stoguri di lemi adunati pi pâltâri; tu-alant trastú, adutsea mash lâiets: arâcoarea noptsâlor, ploi, vimtaratsi, sh-ma lai di tuti, oahti oarfîni di oi, dip cum dzâtsea tu-un cântic, “ni oai ta s-azghiarâ, ni câni ta s-alatrâ”.

Tu mesu di Sumedru, nicukirlji, acâtsa s-li ndreagâ lucârli ali casi, s-li bagâ tuti tu aradhâ ta s-nu aibâ tsiva cârteri anda neaua va s-acâtsa s-u kindiseascâ hoara tu stranji albi.

Cum dzâsi Papa Nastasi, doauâli numts agiumsirâ la bâsearicâ tamam la patruli. Preftu u-tsânu dgjiavâsea ti-ncârunari oarâ di vâra sâhati sh-dapoea, cu salzili dininti, cathi numtâ s-dusi tu casa ljei. Nu avea om tu hoarâ s-nu hibâ pi numtâ; niscânts, shidea mash pi-unâ numtâ ama ma mults, urdina di pi-unâ numtâ pi-alantâ. Tutâ hoara cânta sh-giuca di harau. Salzili cum bâtea, u-dutsea haraua-li hoari nu mash tu horili deavigâra, ama sh-tu atseali di stri-munts. Tu-atsea Dumânicâ, isâhia noptsâljei, tsi ira totâna vâsiljioanji pisti dzenili di muntsâ, âsh-lo peru ca vâra zurâ ascâpatâ dit vâra pândicâ di munti iu avea statâ ncljisâ suti di anj.

*****

Mash un om, un turc tsi-lj dzâtsea " capidhanu Feim", nu ira ici hârios. Feim bâna tu-unâ hoarâ, vâra shasi km alargu di Pleasa, sh-lucra ti-administratsia turtseascâ.

Feim agiumsi cumândhar, unâ soi di-Agâ, tu pulitsia turtseascâ. Tu-atsel kiro, anlu 1911, miletea armâniascâ dit Balkan, s-hârâsea di-idyea ndreptur, ca tuti alanti milets, ndrepturi tsi li s-i deadirâ armânjlor, di Sultanu Hamid Abdul, pit-Iradeaua dit-anu 1905, tu mushatu mes di Mai. Turtsâlj avea multâ tinjie ti armânj sh-târtsea ghini sh-cu multâ tolerantsâ un di-alant. Cathishun sh-li tsânea cu pirifanji adhetsâli tsi s-avea thimitlunitâ di suti di anj, tu suflitu sh-tu bana lor.

Al Feim, lj-arâsea mult si s-alinâ tu hoara di Pleasa di-ndzeanâ, iu avea un sotsu bun, Nacu Batsu, cânâscut sum numa di Nacu Cârbunaru.

Feim ira mult nârît câ nu u-bâgâ vâr tu cor tu atsea Dumânicâ di numts.; nu lu-acljiamâ vâr pi vâra numtâ; "tu aistâ Dumânicâ, plisotslji nu mi tânjisirâ ici", mindui el.

Soarili ira ninga disuprâ pi tseru-ali hoari, tish canda vrea sh-el s-li-oarâ ghineatsâ-a yranyiadzâlor; ti haraua-li numti sh-ti haraua tsi s-avea ashtiratâ pisti hoarâ, soarili sh-li pitârcu arazili s-gioacâ n-cor, di u-fitsea fustanea-li nveasti atsea naua, s-anyilitseascâ ma mult di eali.

Feim, arâvdâ cât arâvdâ pânâ tu sâhatea patruli.; mutri ninga unoarâ stri-tser sh-cum vidzu câ nu lu-deadi vâr di mânar pânâ tu-atsea oarâ, acljimâ doi zapcii sh-lâ dzâsi:

-Alinatsi-vâ tu hoarâ, câftats-u sotsu-a mel Nacu sh-dzâtsetsi-lj câ Feim va s-yinâ la casa lui tu sâhatea shasili sh-giumitati. Dzâtsetsi-lj câ al Feim lji si fetsi orixi di carâ friptâ di noatin sh-di râkia lui atsea buna. “Ma nu mi vrets voi, vâ voi mini” mindui el; dupu tsi s-agiung mini, s-nidzets s-loats salzili di la Papa Nastasi, s-li-adutsets tu casa-al Nacu. Alti salzi nu-am di iu s-li anikisescu tu aistâ oarâ. Dzâtsetsi-lj al Papa Nastasi câ vâ pitârcu Capidhanu Feim.

-Capidhane Feim, gri un di zapcii, tsi s-fâtsem, cashticum salzili nu va s-va ta s-yinâ cu noi?

-Em, tivikele, va scutets tufekili sh-va s-li loats cu zorea! Aidi, loatsi-vâ keafa di-aoua!

Dit hoara iu bâna Feim pânâ Pleasa di-ndzeanâ s-ira cali di vârâ trei cirecuri di oarâ fârâ si-lj vatsâ-nj calji. Dicâra fudzirâ zapcilji, Feim s-mindui s-neagâ si s-arucuteascâ niheamâ, câ shtea câ-atsea noapti va s-u fâtsea dzuu.

Cârvanea di furi

Un oaspi, tsi ira ashtipat cu mari tinjie pi-ndoauli numts ira armatolu cumândar, Thanasi Nastu, un di naima gionjlji sh-pirifanjlji rremenji-fârshirots dit districtu-ali Curceau.

Al Thanasi lji s-avea dusâ numa, pi tut Balcanu ca un inimos capidhan di armatoli tsi s-alumta, deadun cu alts gionji armatoli, s-li ascapâ Epiru-Makidunia di shulvârili di ture sh-di oclji tamakiari di grec.

Thanasi avea sum cumânduseari paisprâdzatsi di-armatoli, tuts dit horili deavigâra di Curceau sh-bâna tu câlivi analt tu muntsâ a Pindui. Cathi dzuu, cathi noapti alâga pit hori di bâga frica tu furlji turts i grets

Turtslji lj-avea loatâ lelea sh-mash când avdza câ ceata di armatoli-al Thanasi Nastu dipuna tu vâra hoarâ, s-tridzea dit cali ta s-nu patâ tsiva daraveri.

Picurarlji di Pleasa, Dishnitsa, Bubushtitsa, Poieni, Curceau, Muskopuli, sh-alti hori deavigâra ashtirati pi dzenili dit muntsâ a Pindui, âlj aprukia armatolji cu harau, câ shtea câ ma sânt elj deavigâra, nu va-lj cârtea, ni turtslji ni-gretslji

Tu atsea Dumânicâ di numts, Thanasi ira tu muntsâ Sets, nu mult alargu di cãsâbâlu di Curceau.

Niscânts picurari fârshârôts, tsi li-tsânea oili tu muntsâ Sets, âlj dimândarâ al Thanasi s-yinâ cuampatra cu ceata lui di ispetea câ un cumândar sârcâceanu, cu numa Dhegas, tsi dzâtsea câ easti grecu, alâga cu-unâ parei di vâra optu furi, tuts sârcâcenj, pi la cutarili di fârshârôts, ta si-lj cârteascâ.

Cathi Sâmbâta ninti di-apiritâ, nidzea la itsido stani, cu câburili ntru-mânj, u-anvigâra câliva iu durnjea picurarlji, sh-acâtsa s-aurâ ca tsiva prici shcurtati di foami “ishâts dit câlivâ câ va lj-u bâgâm foc”.

Mâratslji picurari, doi, trei câts ira, ishea lâhtârsits dit câlivâ, cu oclji-mpiticats di som sh-nu shtea câtâ iu s-lj-u da. “E, more, esti mash-nâ shacai“ dzâtsea cumandaru Dhegas, “ama, ma nu vrets s-hibâ dealihea, adutsets tsintsi noatinj câ avem ananghi. Aidits câ acâtsâ s-da soarrâ”, aura el cu inati sh-tindea mânjli

câtâ elj cu câburili trapti, tish cânda vrea s-li aminâ tu keptu-a lor.

Thanasi avea avdzâtâ di-atsel cumândar sârcâcean, ama nu lipistupsea tuti isturiili, câ minduia câ un cumândar nu putea s-hibâ ahânt fudzit di minti.

Thanasi agiumsi tu muntsâ Sets gioea câtâ searâ sh-trapsi cu ceata lui la cutaru al Coti al Pala. Cutaru al Coti, cama marrâ namisa di tuti cutarili deavigâra, nu fu vârhoarâ câlcat di sârcâcenjlji furi.

Al Coti al Pala lji s-avea dusâ zboru ti giunarea lui sh-câ nu avea fricâ njitsi di atsel lailu sh-niastimtlu cu coarâ.

Urdina un zboru pit horili di fârshiots ti bushurual Coti: “e, tish cânda mi-agudî bushuru-al Coti Pala” icâ, “s-ti-agudeascâ bushuru-al Coti Pala”. Niscânts s-alâvda câ lu-avea vidzutâ Coti cum u-fâtsea shcâmba cumâts ma u-agudea cu bushuru.

Coti avea ninga trei picurari tiniri, nâpots di a lui, sh-tuts shtea s-li minâ ghini câburili, ama avea sh-vârâ tsintsi cânj mâri, picurâreshti, tsi u-vigljea tutâ stanea; nu s-aprukea vâr dot di stani pânâ nu isha picurarlji n-cali.

Ti haraua câ Thanasi Nastu trapsi la stanea lui, Coti tâljie un noatin sh-lu bâgâ si s-frigâ pi sullâ. Nu s-avea adunatâ cu Thanasi di vârâ doi anj; ira shamindolji amintats tu hoara di Pleasa shi si shtea di-anda njits.

Cum shidea tuts avigâra di focu iu s-fridzea noatinu, acâtsarâ sâ zburascâ ti cârtearea tsi u-fâtsea aistâ ceatâ di furi sârcâcenj, n-cap cu cumandharu Dhegas.

Coti tamam tsi vinea dit câlivâ sh-acâtsâ s-mpartâ putiri njits di lemu ti tuts oaspitslji; dinâpoea lui, vinea nipotu-su Piricli, sh-li-umplea putiricili cu râkie. Coti lu-anâltsâ putiru sh-dzâsi:

-Ghini vinit tu stanea meu. Him tu stâmâna di numts. Tu hoara noastâ Pleasa di ndzeanâ, avem doau numts.; aidi s-kirdâseascâ tinirlji, sh-cum lu-curmâ zboru u-biu râkia.

-S-kirdâseascâ tinirlji yranyeadz, grirâ sh-alants n-coru sh-u biurâ râkia. Dupu vâr kiro, gri Thanasi

-Ore, cai ari vârâ hâbari ti câts armatuladz ari aistu cumândhar sârcâceanu cari s-pari câ easti fudzit di minti.

-Mini, gri Coti, am avdzâtâ, câthi vloarâ yinu tsintsi, câthi vloarâ doisprâdzatsi; cai u-shtii! Ma s-yinâ la mini, s-yinâ sh-tsindzâts câ u s-li kisedz capu la tuts aurâ el, sh-cum aura, lo cu mâna stângâ unâ shcâmbâ di-mpadi sh-u agudi cu bushuru cu ahâtâ inati, di cripâ shcâmba; u-agudi ninga unoarâ di s-featsi shcâmba cumâts. “Ia, dip ashâ u s-li kisedz capitili” aura Coti cu inati.

Coti, tish cânda u-tsinea inatea ascumtâ tu kept, ama când lj-ascâpa nafoarâ, acâtsa di lji s-ashtira pi sufrântsealili-a lui lâi sh-ândisati; dapoea, dipuna pisti bratsâli kiuturoasi di s-aduna tu-avdzâtili bushuri; aplucusiti di-inati, bushurili, lj-acriscurâ ca niscânti curcubeti. Niscânts armatoli sh-featsirâ cârutsea; avea avdzâtâ di bushurili-al Cota Pala ama nu li-avea vidzutâ.

-Em, avdzâi câ mash tu stanea tau nu ar vinitâ cumandaru cu sârcâcenjlji-a lui, dzâsi Thanasi. Nu pistupsest câ ari vâr ahâtâ bâruti si s-aproaki di “curcubetili”-a tali di bushuri sh-cum

zbură, acâtsâ castilea s-arâdâ ta s-lj-u moalji niheamâ inatea al Cota.

-S-yinâ elj mea u s-fugâ di aoua cu capitili kisati, dzâsi el cu boatsea ma ashtiratâ sh-acâtsâ s-arâdâ.

- Em cum s-fugâ more ma ar capitili kisati, arsâru un tsi tamam arucuti un putirici di râkie...Acâtsarâ tuts s-aradâ di s-avdza pânâ nsus tu munti.

-Mi minduiam, lu dusi zboru ninti Thanasi, mâni di tahnârili, s-dâm zboru pit hori, iu bâniazdâ sârcâcienj, câ tini Cota u s-fudz di Viniri dupu prândz, s-nedz la numtsili di Pleasa, s-ti adunj sh-cu soia tsi-avea vinitâ di-naparti.

Mâni di tahina, mini u s-pitrec trei oaminj di-amelj, tsi zburâscu gârtseashti, tu-ndoau hori iu bâneadzâ sârcâcenj; u s-tragâ la vâra dukeani, s-bea vâra cafei, sâ zburascâ cu boatsi ma analtâ, câ celnicu Coti Pala, u s-nidzea Pleasa di Viniri searâ.

-Ore, di tsi mileti urutâ sânt aici sârcâcenjlji, arsâru Piricli, nipotu-su al Coti.

-Em, nu easti mileti urutâ, gri Thanasi; si spuni câ ira sh-elj fârshirots ca noi sh-taha cama veclji picurari tu Balcan, ama ninti di Hristolu, vinirâ di s-amisticarâ cu gretslji, sh-heamâ câthi niheamâ, u-agârsherâ limba-lor di dadâ shi s-featsirâ grets; aisti li-shtiu di la tatâ-nju Kendra.

Tora, sâ zburâm ninti, ti lucru-a nost. Tini Cota, Viniri pi la sâhatea unâli, u s-ljei Piricli cu tini sh-o s-loats calea câta Pleasa; la stani o s-arâmânâ mash Spiru sh-Miha. Hiu sighbura, dzâsi Thanasi, cumândharu u s-pitreacâ un, doi oaminj di a lui

ta s-veadâ câ dealihea ai fudzitâ Pleasa; vâhi va s-ti veaglji deaynanghia câ tsi fats sh-câtâ iu nedz.

Tini s-nedz pi calea di Pleasa vâra dau, trei sâhâts ama s-nu lu-shuts ici capu. Dapoea, cama pi searâ, s-ti tori pi-altâ cali, câta stani; u s-ti-aproki di stani sh-o s-ti adunj cu oaminjlji-a melj la keatra atsea marea di dinâpoi di cutar.

Mini cu oaminjlji-a melj, tuts paisprâdzatsi, u s-fudzim Viniri di tahina la cutaru-al Mandi Pitu; va s-ni curmâm aco pânâ si s-nupteadzâ sh-dapoea u s-ni turâm nâpoi aoua tu stani.

Mini minduiest câ furlji, vâhi u s-ni-agudeascâ Viniri noaptea ninti di-apiritâ tu loc di Sâmbâtâ.

-E, multu ghini li-minduish tuti, dzâsi Coti. Aidi stâ tora niheamâ s-ts-u curnj mintea. Ia, noatinu esti dip hâzâri. Cum zburâ Cota, Piriqli acâtsâ s-da la tuts câti un piatu di lemu.

-Aidi, Thanasi, fâ-nj-u tinjia sh-ahurhea tini prota. Ia, ljea aist câtsut.

-Ore, tsi u-vrei câtsutu, lj-u shutsâ Thanasi. Mash atselj di Curceau mâcâ cara di njel cu câtsutu sh-cum zburâ s-aprukiâ di noatin, arupsi unâ cumatâ di zvercâ sh-ntroarâ acâtsâ s-mâcâ.

-Bo, Bo, Bo tish tu inimâ mi-agudi aistâ njurizmâ di noatin fript, scâpirâ el oclji, tish cânda vrea s-u mâca cumata di carâ nu mash cu gura ama sh-cu oclji.

Mâcarâ tuts tu sâhii. Când sh-când, Piriqli li-umplea putiricili di râkie sh-aruca sh-câti un lemu tu focu. Tsicâra avea tuts

tâmbârili pi elj, ama arâcoarea di searâ sh-vimtu aratsi âlj cârtea pi tuts.

-Mâni searâ dzâsi, Thanasi, mini u s-mi-ascund nuntru tu câlivâ. Dolji ficiori tsi o s-arâmânâ aoua tu stani si-sh facâ lucru-a lor pi ninga stani ashâ cum lu-adarâ cathi dzuuâ. Cashticum, cumândaru Dhegas u s-pitreacâ tsiva oaminj di a lui ta s-veaglji deaynanghia câ tsi s-fatsi tu stani, s-dukeascâ câ nu ari alts picurari deavigâra. Tini Cota, cu sotslji-a melj, va stats ascumsh dupu keatra atsea marea cu tut cu calj. Anda u s-yinâ zuru di Dhegas cu furlji-a lui s-caftâ noatinj, un di ficiori u s-iasâ dit câlivâ s-ntreabâ câ, cari hits voi di ni cârtits.

Cumandharu Dhegas, pistupsest câ va-lj greastâ tsiva a ficiorui sh-tamam atumtsea u s-ies mini dinapandica dit câlivâ, sh-o s-lji li-amin doauli câburi-a meali tu kept.

Hiu sighbura, cându u s-lu veadâ cumândharu-a lor vâtâmat, pi furi u s-lj-acatsâ lâhtarea sh-o s-arâmânâ limnusits ti niheamâ di-oarâ; pânâ si s-dishteaptâ elj dit-atsea mintiturâ, voi u s-dats pi calj sh-cu câburili trapti, o s-aurats “datsi-vâ acâtsats ma vrets s-apirits sh-dzuua di mâni”. Eh, lâi Cota, tini tsi dzâts? Nj-esti bunâ minduiarea

-Multu bunâ esti, gri Cota, ama ma s-nu yinâ ici? Ma s-neagâ s-agudeascâ altâ stani?

-Em, tora noi shtim câ aist Dhegas mizi-ashteptâ unâ ipuhii s-ti-agudeastâ tini, câ tsi s-i dusi zboru câ nitsi di-atsel cu coarâ nu ts-easti fricâ em dapoia di cumândharu Dhegas; cashti cum u s-agudeastâ tu-altâ stani, u s-ni minâm irushi ta s-lji-acâtsâm. Cutarili nu sunt mult alargu un di-alant; cama alargu easti

cutaru-al Tsili-al Tsatsa, ama ti trei cirecuri di-oară, ma s-dâm sânatos pi calj, u s-lji-angiundzem; u s-pitritsem zbor ti tuts picuralji-a noci câ Thanasi cu ceata lui sânt deavigâra; atselj tsi u s-hibâ agudits, s-facâ un foc mari si s-veadâ fumu di-alargu. Noi u s-ni minâm irushi câtâ iu o s-videm fumu.

-Em, multu ghini ti-minduish, ti-atsea ti-acljiamâ Thanasi Nastu, gri Cota.

-Em ghini câra. Aidits tora s-bem ninga unâ râkie s-nâ fugâ arâcoarea ta s-putem s-durnjim ghini.

Stanea-al Cota ira mult mari sh-avea câtâ dinâpoia-li stani unâ ahuri castilea ti-oaspits.

Cota avea bâgatâ vârâ yingjits dushecuri umpluti cu palji sh-anviliti cu ciordz, alti albi, alti roshi, alti murni, alti kindisiti cu hromi-amisticati. Tu-un capu sh-tu-alant di-ahuri, avea câthi-unâ sinduki mplinâ cu kilimi tsisuti dit lânâ.

Nafaoară di-ahuri, avea spindzurată, di un par analt, vârâ trei cuvâdz ti-apâ tsi u-purta oaspitslji dit-un arâu tsi cura la dzatsi minuti pirpadi. Cota durnji tu câlivâ cu trelji ficiori. Noaptea tricu ghini fârâ vârâ cârteari. Ira tuts curmats sh-durnjirâ ca tsiva shcâmbi kiruti pit câljiur.

Soarili cât sh-âlj zdicljisi oclji ta s-veadâ câ tsi s-fatsi pisti locu. Cota ishâ dit câlivâ, apreasi focu sh-bâgâ lapti ta s-hearbâ. Adusi dit câlivâ vârâ yingjits sani di cingu sh-doau cârvelj di pâni sh-li-ashtirâ tuti pi measa di lem. Dapoea, pi-unâ pirustrii bâgâ unâ câldârushi ta s-facâ cafei. Dupu vârâ dau cirecuri di oară, njiurizma di cafei “lj-angânâ” oaspitslji di aco dit ahuri, di acâtsarâ, un câti un, si s-adunâ avigâra di misali.

Soarili cânda s-ayunjiusea sh-el si s-aproaki di measa di lem, si s-diznjiardâ tu vâr cingu di lapti dinjicatu sh-ta si-sh moalji mundzâli (arazili) tu vârâ filigeanâ di cafei.

Atsea njiurizmâ di cafei turtseascâ li hârâsea tuti nârili, nu mash atsilor tsi shidea avigâra di measa di lemu, ama sh-a oilor dit cutar tsi, ti ciudii, stâtea cu nârili-ndzeanâ.

-Aide, aide, gri Thanasi, cum mutrea câtâ dzenili di munti, lapti dinjicat cu njiurizmâ di cafei nturtseascâ ndultsitâ cu kicuti di apiritâ sh-dzeni di munti muljiati tu lunjinâ aroshi di soari; cari u s-dzâcâ câ nu-agiumsîm tu Paradhis.

-Aidi, s-vâ-am tuts hârîosh, gri Cota cum tsinea filigeana di cafei tu mânâ; tuti s-ni s-ndreagâ, cum li bâgâm asearâ tu aradhâ. S-ndreapsirâ tuts sh-ti giunitati di sâhati oaspitslji fudzirâ.

Cota cu trelji ficiori acâtsarâ sâ scoatâ oili dit cutar s-li pascâ deavigâra di stani.

-Tini Piricli, gri Cota, o s-fudzim ti ninga niheamâ di oarâ. Voi dolji, gri el câtâ Spiru sh-Miha, s-vâ mutrits lucru di cathi dzuu; u s-ni turâm astarâ ashâ cum lu-ndreapsim zboru-asearâ.

Scutidea acâtsâ si s-ashtearâ pit cohiurili dit stani. Aumbrili sh-lunjina, tsi shidzurâ tutâ dzua tu muabeti deavigâra di stani, s-loarâ mânâ di mânâ shi s-trapsirâ di pi locu câtâ ascâpitatâ.

Spiru sh-Miha li-cljisirâ oili tu cutar sh-dupu tsi tsinarâ pi measa di lemu, intrarâ tu câlivâ.

Vâhi s-dusi sâhatea nauli când scutidea u-ascumsi stanea sum poalili-a ljei lâi, tish cânda vrea s-u afireascâ di furi. Isâhia dipunâ sh-ea dit dzenili di munti sh-turba di harau câ nu avea vâr bâruti, ni om, ni prici, s-u cârteascâ.

Luna, tsi cathi noapti fătsea muabets cu lutseafiru, mutrea ca vârâ filii galbinâ di himinic, ama vâhi fânâtîtâ di tut-atseli sh-mata-atseli isturii, s-anvili cu-unâ kilimi di niori lâi sh-neasi di s-bâgâ. Cânjlji durnjia sh-elj mash cu un oclj; cu alant oclj sh-cu urecljili zdifapti u-vigljea stanea.

Târcurâ vârâ trei sâhâts di când Spiru sh-Miha intrarâ tu câlivâ. Thanasi, ira sh-el tu câlivâ sh-tut sh-li-ashtirdzea câburili cu unâ peaticâ di lânâ.

-Nu shtiu câtse, ama easti tsiva tsi-nj spuni, câ Dhegas o s-ni-agudeascâ tora noaptea, gri el cu unâ boatsi aplicatâ.

Luna s-dizvâli pi giunitati di kilimea di niori sh-virsâ pisti locu unâ câldârushi di lunjinâ.

Tamam atumtsea, dit pādurea di fadz, di-nghios di stani ishâ unâ aumbrâ tsi s-lundzi pisti loc vârâ tsintsi ceapi di om. Dupu-aumbrâ ishâ unâ ursâ cât câliva al Cota di-analtâ; ashâ s-pârea tu atsea scutidi tsi cât u-avea pruscutitâ luna cu lunjina dit câldârushi.

Ursa acâtsâ s-immâ câtâ stani mash pi cicioarili di dinâpoi tish cânda vrea s-li misoarâ ceapili; nitsi c-apucâ s-facâ dzatsi ceapi câ acâtsâ s-avdâ alâtratu di cânj tsi yinea di câtâ stani; alâtratu s-avdza tish cânda avea-ncâlicatâ unâ palâ di vimt tsi s-aprukea avrapa.

Ursa sh-lu teasi niheamâ capu câta ninti sh-vidzu tsintsi cânj cum yinea câta nâsâ ca niscânti fishecuri aminati di vâra câburi; s-turâ n-troarâ sh-intrâ tu pâduri.

Tamam tsi cârtsânirâ cânjli di la stani câta ursâ, dit-alant cohi di pâduri, ishâ tu padhi unâ ceatâ di armatuladz, pi calj, tsi cârtsânirâ câta câlivâ tish canda âlj dutsea vimtu. Un di elj, tsi ira ma dininti, tsinea ntru-mânâ unâ pirâ tsi lj-u tukea scutidea di-n cali.

Locu acâtsâ si si s-târnduleascâ di troputu-a caljilor tsi sh-lu mâca locu di sum cicioari, tish canda ira agiunats di meshi di dzâli. Isâhia, cât u-avea acâtsatâ somu tu sârmânitsa-li scutidi, s-i sculâ lâhtârsitâ di âsh lo peru câta dzenili di munti iu s-ascumsi tu unâ pishtireau.

Thanasi cripâ niheamâ usha di la câlivâ sh-mutri nafaoarâ. Videa câta nastânga cânjli tsi s-dipârta di stani sh-câtâ nandreapta atsea pirâ tsi s-aprukea di câlivâ.

-N-agudescu tora, gri el câta dolji ficiori. Nu ved dot câts calj sânt ama dupu cum bati locu, va s-hibâ ma mults di dzatsi. Tini Spiro s-iesh nafaoarâ anda o s-acatsâ furlji s-aurâ ca zurlji. S-nu tsiva di s-tsâ tramurâ boatsea ta s-dukeascâ Dhegas câ frica nu sh-lu aflâ locu tu stanea al Coti al Pala.

-S-nu ai ananghi lali Thanasi, gri Spiru.

Nu bitisirâ ghini zboru câ locu di sum câlivâ acâtsâ si s-cutramurâ tish canda s-fâtsea vâra minari di locu. Dupu cum s-avdza troputlu, furlji âlj alâga calji deavigâra di câlivâ; s-avdza cum aura sh-dâdea pi elj ca zurlji.

-Ishets nafoară câ va lj-u bâgâm focu ali câlivi s-avdzâ unâ boatsi ahândoasă. “Aist va s-hibâ atsel tsi u-tsâni pira,” mindui Thanasi; “ma s-hibâ cumândharu Dhegas sh-ma ghini, câ va lj-u ved fatsa tu lunjina-li piri”.

Troputu di calj nu kinduri ici. Spiru sh-li hipsi doauli câburi dinâpoi sum tâmbari sh-ishâ nafoară. Furlji ninga dâdea pi calj sh-lj-alâga deavigâra di câlivâ. Mash atsel cu pira shidea pi cal dinintea-li câlivi.

-Ore, cai hits voi di-aurats ca fudzits di minti tu aistâ oară? aurâ cu inati Spiru. Aidi, dânsits calji câ-nj yini mintea deavigâra.

-Bo, Bo tsi gioni ficior hii tini bre, gri atsel cu pira. Vâhi hii di Palanjli, taha s-ciudusea el. Eei, Eei, dânsits calji, aurâ el câtâ alants armatuladz; atsishtui gioni âlj yini mintea deavigâra sh-cum bitisi zboru lj-ascâpâ un arâs tsi lj-u featsi gura ma mari ca usha di la câlivâ. Alants dânsirâ calji, s-aprukearâ ca ciudusits di cumândharu Dhegas sh-acâtsarâ sh-elj s-arâdâ.

-Ore, Dhegas, gri un di furi, aproaki-u niheamâ pira di fatsa atsishtui gioni ta s-videm ma-lj fudzi ninga capu deavigâra; acâtsarâ nâpoi tuts s-arâdâ tish cânda arâsui nu lji si bitisea hiru. Spiru âlj mutrea furlji ca ciudusit; nu putea s-pistupseascâ câ atselj oaminj, tsi arâdea di s-avdza ma lai ca troputu di calj, ira furi.

Ti ciudii, al Spiru âlj yinea sh-a lui s-arâdâ. Arâsu-a furilor, tsi lj-anvigâra urecljili lu-aplucusi di dip sh-fârâ di s-va lu ascâpâ sh-el arâsu. Furlji, anda vidzurâ câ Spiru arâdi, acâtsarâ s-arâdâ sh-ma mult sh-dapoea, ma mult arâdea shi Spiru.

-Bo, Bo gri Dhegas, sh-mizi kinduri s-arâdâ, ânj s-i virsarâ tuti lâcrânjili di-ahântâ arâdeari.

Thanasi videa dit câlivâ, pit criptura di la ushâ, câ tsi s-fatsi nafoarâ. “Em câra, tini hii cumândaru atsel zuru” mindui el; “aidi arâdi, arâdi pânâ s-ti pitrec mini tu-alantâ etâ s-arâdz”

-E, lâi gione ficior, gri Dhegas. Cum vedz, aistâ easti mash unâ shacai, ama, ma nu vrei s-hibâ dealihea, dâ-nj dzatsi noatinj, câ-am ananghi. Spiro s-aprukiâ niheamâ di Dhegas sh-cum lu mutrea, dzâsi:

-Em câra, tini hii avdzâtu cumândhar sârcâceanu Dhegas, cânda s-ciudusea el.

-E, lâi gione, mini hiu! Tsi ti ciuduseshts ahântu? Aidi tora, nâmal cu shacâili; grea sh-a sotsu-tui s-iasâ nafoarâ câ am ananghi di dzatsi noatinj. Dapoia, sh-lu shutsâ capu câtâ-alants furi sh-gri ca ciudusitu

-Ore, tsi minti ari sh-aistu celnic Pala di-alâsâ mash doi ficiurits s-mutreascâ unâ stani ahânt mari!

-Câtse, di iu shtii tini de câ him mash doi, lj-u shutsâ Spiru.

-Câ mini hiu cumândharu sârcâceanu Dhegas sh-li shtiu tuti, aurâ el shi sh-u aprukiâ pira di fatsâ, demecâ ta s-lji si veadâ ma ghini.

Nitsi nu sh-lu bitisi sârcâceanu zboru câ Thanasi âlj deadi unâ spindzurâ ali ushi, di arâmasi câliva fârâ di ushi, arsurâ tish dinintea al Dhegas cu doauli câburi trapti sh-aurâ:

-Sh-mini hiu cumândharu Thanasi Nastu, sh-cum aura, li-aminâ doauli câburi câtâ Dhegas; un fishec lu-agudi tish namisa tu frânti sh-alant tu keptu.

Luna s-dizvili tutâ di kilimea di niori tish cânda vrea s-mutreasâ sh-nâsâ câ tsi s-fâtsea tu stani.

Iholu di fishecuri s-teasi pisti pāduri sh-câtâ dzenili di munts. Isâhia, tsi ira ascumtâ tu pishtireau, sh-lo peru sh-cârtsâni ca zurâ stri-munti.

-Datsi-vâ acâtsats, s-avdzâ boatsea vârtoasâ-al Cota sh-boatsea alântor sots-al Thanasi. Când avdzârâ cum aura Thanasi, “sh-mini hiu Thanasi Nastu”, tuts armatołji-al Thanasi, deadun cu Cota sh-Piricli, ncâlicarâ sh-cârtsânirâ cu câburili trapti câtâ câlivâ; s-aprukiarâ sh-lj-anvigârarâ tuts sârcâcienłji, ama ti ciuduserea lor, furlji nu s-minarâ ici; cum ira pi calj, mutrea ca niscânti ayalmi limnusiti, nmârmurisasi. Tuts mutrea sfuldzirats câtâ Dhegas, tsi, ti lâhtarea tutâlor, nu câdzu di pi cal; mânjili âlj câdzurâ pi ninga trup, ama pira nu-lj câdzu di-ntru mânj.

Târcu vârâ giunitati di minut, ama trupu-lj shidea ninga ndrept pi cal. Oclji mâri, lâi, lj-arâmasirâ zdicłjish tish cânda mutrea tsiva tsi nu avea vidzutâ vârâoarâ tu bana lui. Thanasi tsi mutrea sh-el cu nipistupseari, sh-li bâgâ câburili tu bâr, s-aprukiâ di cal sh-lo pira dit mâna al Dhegas; u-anâltsâ pira câtâ fatsa lui nmurmurisitâ sh-cât s-aprukiâ niheamâ ma mult, Dhegas câdzu pi pâlâtâri, pi skinarea calui, tish cânda-âlj fu fricâ s-nu lji si ardâ fatsa. Tuts tsi ira deavigâra sh-featsirâ cârutsea; nu grea vâr; mash deaynanghia s-avdza cânłji tsi ninga alâtra pi ursâ.

-Cota, ljea doi oaminj sh-fudz di adu ursa n-culea, âlj gri Thanasi al Cota; s-pari câ ursa easti un fur alâxit tu keali di-ursâ

sh-avea tu minti si-lj ducâ cânjli alargu di stani. Aidi mutrits ghini!

-Cu aishts tsi o s-fitsem, lu-ntribâ Cota pi Thanasi, ma nu lu-ashtiptâ s-greascâ tsiva, sh-lu dusi zboru ninti; când o s-mi tor cu “ursa”, o s-li kisedz capitili la tuts; cum zbura, s-aprukiâ di-un furu sh-lj-u deadi cu bushuru n-capu. “ia, ashâ! “, aurâ el cu inati. Furlu s-aplicâ ninti pi cal sh-arâmasi cu capu spindzurat pi ninga gurmazdu a calui tish cânda lu-acâtsâ somu; “s-ti scolj când u si-ts gresc mini” dzâsi el, sh-cârtsâni câta pâduri cu ninga doi oaminj. Thanasi nu dzâsi tsiva ama un sumarâs lji si-ashtirâ pi fatsâ; s-i shutsâ câta ceata di furi sh-lâ gri pi limba gârtseacâ:

-Aidi zdicâlicats! Câburili sh-bârnurili cu fishecuri arucatsâ-li atsia ninga câlivâ.

Mults di sârcâcenj u-adukia limba rrâmâniascâ ama mash putsânj di-elj u-zbura. Zdicâlicarâ tuts fârâ s-greascâ vâr zbor sh-li-arucarâ tuti câburili cu tut cu fishecuri ninga câlivâ.

-Aidi ficiori, lâ-gri Thanasi-al Spiru sh-al Miha, adunatsâ-li tuti câburili tu un trastu sh-bâgats-u tu câlivâ.

-Voi, gri el câta furi, shidets mpadi un ninga alant cu mânjli pi-capu. S-nu tsiva s-vâ minduits ti vârâ cârteari câ va s-vâ dau pi mâna-al Cota.

Dapoiâ lâ-gri la doi oaminj di a lui s-lu ljea Dhegas di pi calu, s-lu ashtearâ mpadi dinintea furilor.

Ti niheamâ di-oarâ vini sh-Cota cu “ursa” tsi ira bâgatâ di ampletea pi un calu.

-Ia, lâi Thanasi, ts-u adush “ursa”; mizi u-dipunai di pi oarbur câ lj-ira fricâ di-cânj, ama tora, u bâgai niheamâ tu somu câ u-avea luatâ lâhtarea mârata “ursâ”; trâmura tutâ câ nu dâncea cânjlji s-u anjurdzeascâ.

-Ore, Cota, gri Thanasi cu sumarâsu pi fatsâ, nacâ lj-u kisash capu!?

-Em, mash pi-giumitati ta s-u bagu niheamâ tu som, dzâsi Cota.

-Aidi tora si-lj bag sh-aishts alants tu som, dzâsi el sh-acâtsâ s-
imnâ câtâ-iu shidea furlji.

-E, moi Cota stâ nâheamâ s-ti discurnj, âlj gri Thanasi. Ia, tsi o s-fâtsem: mini am avdzâtâ, câ Pulitsia turtseacâ di Curceau, u-câfta di-vâr kiro ceata-al Dhegas tsi-avea faptâ multi cârteri pit tuti horili di sum districtu ali Curceau. Dhegas ari vâtâmatâ sh-oaminj di a locui.

- E dzâsi Cota, li shtiu sh-mini aisti lucrî; tsi dzâts tini s-fâtsem?

- Di-aoa pân di Curceau s-hibâ doau sâhâts di cali. Mini sh-ashâ aveam tu minti s-dipun Curceau s-u ved sor-mea Hrisula Nu u-am vidzutâ di-antsârtsu, ti Cârciun. Mini cu sotslji-a melj o si-lj dutsem tuts aici furi Curceau. Cu aistâ furnjie, o s-li-ndriptâm niheamâzâ lucrili sh-cu avtoritâtsli nturtseshti ta s-nâ alasâ rihati s-nâ mutrim lucru-a nostu. O s-pârnpjim di aoa ti unâ sâhati când o s-acatsâ soarili s-da niheamâ pirâ.

Aidi tora sâ-lj ligâm furlji shi s-lj-alinâm pi calj sh-dapoea s-lâ li ligâm sh-cicioarili un di-alant pi sum pândica calui; calji va-lj ligâm un di-alant sh-o s-fâtsem unâ soi di cârvani di furi.

Oaminjlji-a melj o s-neagâ ncalaru di unâ parti sh-di alantâ ali cârvani. Tsi dzâts!?

-Ore, Thanasi, anjia Dumidzâlu ânj deadi bushurli mâri ca niscânti curcubeti, ama atsâia ts-u deadi mintea cât muntili di mari. Mizi ashteptu s-nâ adunâm Dumânicâ pi nuntâ, s-li zburâm tuti pi-aradhâ; cum zbura lji s-i umplurâ oclji di lâcârnj.

-Ashâ o s-fitsem, dzâsi Thanasi. Aidi tora si-lj ligâm furlji, ama mutrea-ts ghini “curcubetili” s-nu tsiva di-bagâ vâr fur tu-som.

-Em, ma si-nj dzâcâ vâr di-elj câ lj-easti som, o s-lu agiut mini ntroarâ.

Thanasi zburâ sh-cu oaminjlji-a lui câ tsi avea tu minti sh-deadun u-bâgarâ pi-cali cârvanea di furi. “Ursa” u-ligarâ di cal ashâ cum ira deamplatea. Vru “ursa” s-greascâ tsiva, ama Cota, cu bushuru-a lui, u-bâgâ nâpoi tu-som ti ninga vârâ doau, trei sâhâts.

Tut ashă deamplatea lu-ligarâ sh-cumandharu Dhegas sh-lu bâgarâ tish dininti. Callu cu “ursa” u-bâgarâ dip dânapoi.

Ninti s-pârnjeascâ, Cota lâ-dzâsi la tuts sotslji-al Thanasi si s-toarnâ la stani ta sâ sta Sâmbâtâ sh-Dumânicâ, pânâ si s-tura Thanasi di la numtâ. Ma mults di-elj dzâsirâ câ va si s-toarâ la stani.

Cârvanea pârnji tamam tsi soarili acâtsâ s-li kindiseascâ dzenili cu hromâ di purdhucalji.

Când agiumsirâ Curceau, sâhatea s-dusi optuli tahina. Oaminjlji pit sucâki, pi iu târtsea cârvanea di furi, kindurea ciudusits.

Agiumsîrâ fârâ vîrâ kideri la Tsentru-ali Pulitsie nturtseascâ, iu u-kindurîrâ cîrvanea tamam dininti. Thanasi cum-ira pi calu, s-aprukiâ di poarta di hier, sh-aurâ pi limba nturtseascâ:

-Zdicljidets-u poarta s-intrâ cumândharu Dhegas cu ceata lui, sh-cum aura bâtea cu bushuru tu poarta di hier.

-Cari hii tini? s-avdzâ boatsea unui zapciu di nuntu.

-Mini hiu cumândharu Thanasi Nastu di Pleasa, dzâsi el.

Nitsi nu târcu un minut, câ tutâ sucakea fu-anvigâratâ di zapcii cu tufekili ntru-mânj.

Poarta di hieru s-zdicljisi sh-ishâ n-cali cumândharu a tsentruu tsi dupu surati s-vea cama tricuit di likie. Thanasi zdicâlicâ shi s-aprukiâ di cumândharu.

-Mini hiu Thanasi Nastu, gri el. Ts-u lu-adush Dhegas sârcâceanu sh-ceata lui; lj-acâtsâm tu stanea-a celnicui Cota-al Pala.

-Mini hiu Osman Bei, cumândharu-a tsentruu ali pulitsii di Curceau sh-cum zbura lu-misurâ pi Thanasi dit capu pân-di cicioari, tish cînda nu pistupsea cî easti ahânt shcurt tu boi.

Dupu cum ts-u-am avdzâtâ numa, dusi el zboru ninti, ti mutream s-hii cît poarta aistâ di-analtu. Tini o s-eshti ficioru-al Kendra dascalu, u-shutsâ el pi limba armâniascâ, dip cum u-zbura plisotslji.

-E, mini hiu atsel ficior tsi nu para sta tu-aumbra tatu-sui gri Thanasi.

-E, avdzâi câ ts-arâsea di-anda njicu aumbra di fadz, lj-u shutsâ Osman. Kendra, tat-tu, lu-aveam sots di muabets tora sh-vâr kiro. O s-fitsem altoarâ muabeti ti-aisti lucri.

-Cari easti cumândharu Dhegas tsi lu-avinâm noi di vâra trei anj, ntribâ el sh-mutrea cu nipistupseari câta cârvanea di furi. Thanasi imnâ câta calu-al Dhegas sh-dzâsi:

-Ia, aistu easti, ama lu-ljirtâ Dumidzâ tish-aco tu stani.

Osman Bei, s-aprukiâ sh-gri, canda zbura cu Dhegas “mari tih avush câ nu ti-acâtsarâ yiu”; vream mini s-ti ljiertu cum ti ljirtâ Dumidzâlu-a tâlu, câti cripari nj-ai faptâ.

Dapoi, imnâ pi-avash pi ninga cârvanea di furi shi-lj mutrea tuts cu-ananghi.

Când agiumsi la calu di dinâpoi, iu shidea “ursa” deamplatea, kinduri sh-acâtsâ s-arâdâ.

-Nu shteam câ Dhegas tsâni sh-unâ “ursâ” tu ceata lui, dzâsi el sh-mutri câta Thanasi. Ursa” cai u-ljirtâ?

-Nu u-ljirtâ vâr, mash câ celnicu Pala u-bâgâ niheamâzâ tu som cu bushuru-a lui ca vâra curcubetâ.

-Eeee, am avdzâtâ istorii cu bushuru-al Cota s-ciudusi Osman sh-pârni s-arâdâ. Tu-unâ dzuuâ o s-mi-alin la stanea lui ti vâra cafei...

-Sh-ti vâr noatin fript pi sullâ avdapsi Thanasi. Dâ-nj di hâbari sh-o s-yinu sh-mini, dzâsi el sh-lu mutri Osman cu sumarâs.

-Tsâni-u zboru, gri Osman Bei sh-cum imna câtâ oaminjlji-a lui li-aurâ:

-Loats-u cârvanea di furi tu-ubor! Dipunats furlji di pi calji sh-bâgatslji tu-hapsea atsea marea! Calji dutsets-lj tu ahurea li-Pulitsii! Dapoia s-aprukiâ nâpoi di Thanasi.

-Tini aidi cu mini-ndzeanâ s-bem unâ cafei; lipseashti s-dai unâ declaratsiuni ti cum s-tihisirâ tuti lucrili.

-Sh-oaminjlji-a melj? ntribâ Thanasi.

-Em, ma ti-amu tini nu-am ananghi di oaminjlji-a tâlj; s-neagâ iu s-va ama s-nu nj-aducâ tsiva cripâri câ o si-lj bag deadun cu furlji-al Dhegas.

-S-nu ai ananghi, dzâsi Thanasi, aici oaminj sânt ca fratslji-a melj.

-Mini lipseashti s-dau unâ declaratsiuni, ti cum s-tihisirâ lucrili cu Dhegas sh-ceata lui, lâ gri Thanasi. Voi fudzits s-vâ discurmats cum vâ va kefea ama dzuua di martsea searâ o s-ni adunâm tuts la stanea-al Cota. Aidi, s-nâ videm ghini.

-S-trets ghini pi numtâ, dzâsirâ niscânts, sh-lu alâsarâ Thanasi ntru mânjli-al Osman Bei.

Dupu vâra dau sâhâts di muabeti cu cumândharu Osman, Thanasi lo calea câtâ casa sorsa-i Hrisula, tsi ira mârâtatâ la Thanasi Trandu. “O s-mi bagu s-dorm tutâ dzuua” mindui el.

Un anghil laiu

Thanasi avea ninga trei frats, Busha, Margarit, Dincu sh-ninga unâ sorâ, Hrisafia, tsi bâna tuts tu-Amerikie di vârâ tsintsi anj; avea futâ sh-el tu-Amerikie, tu câsâbâlu Saint Louis, iu shidzu mash doi anj sh-vâhi va stâtea ma multu ama hâbârili tsi vinea dit Curceau, nu ira ici buni.

Tu anlu 1905, dip ninti di Pashti, tu-un njiedz di noapti, dispoti greco di Curceau, pitricu unâ ceatâ di-antarts grets si s-alinâ Pleasa, di li-arsirâ tuti cârtsili rumuneshti dit bâsearicâ. Pi Nastasi Preftu, lu-scoasirâ dit casâ cu zorea sh-lu dusirâ tu-uboru ali bâsearitsi; li-scoasirâ tu-ubor tuti cârtsili, li-featsirâ stog sh-li-bâgarâ foc; lu-acâtsarâ papa Nastasi di barbâ sh-lu tsinurâ cu zorea, ta s-veadâ cum lji si-ard cârtsili. “Ia, ashâ va s-ardz sh-tini ma s-u ghivâseshti nâpoi lituryia dupu atseali cârts valuhuteshts.

-Lituryia s-u ghivâseshts tu limba gârtseacâ, cum u-ghivâsea tatâ-tu, papa Costa, lu-fuvirisirâ antartslji; ama papa Nastasi nu s-aspârâ ici; lituryia, ti Pashti, când-ira vinit sh-papa Lambru Balamaci, u-ghivâsirâ tutâ pi limba rumuniascâ, dupu cârtsili tsi li-avea aprukeatâ dit Rumunii.

Antartslji grets, acâtsarâ s-bagâ lâhtarea tu-horili di rremenji-fârshirots deavigâra di Curceau; lj-avina tuts atselj tsi pitrâtsea cilimanjlji tu sculiili tsi li-avea zdicljisâ kavernisea-li Rumunii; sh-ma laiu, antartslji grets acâtsarâ s-vatâmâ sh-oaminjlji cama avdzâts tsi nu ira grecofilj.

Thanasi s-turâ dit-Amerikie tu-atsel an, tu mesu di Maiu shi s-bâgâ armatol tu ceata-al avdzâtlu Apostoli Nastu, tsi ira cânâscut sum numa di Capidhanu Cushcona.

Thanasi sh-Cushcona ira cusurinj.

Tu-unâ dzuâ, tu isheta-a Mailu, s-adunarâ tu caffeineia-al Nisa Preftu, ficioru ma njicu-al Papa Nastasi, sh-bâgarâ pi cali s-lu vatâmâ dispoti-grecu dit Curceau, ti nifapta tsi lj-u featsi-al Papa Nastasi. Nitsi nu târcurâ vâra shasi meshi, shi s-avdzâ câ dispoti grecu fu vâtâmat-n cali, anda nidzea tu-unâ hoarâ, nu mult alargu di Curceau ta s-u tsânâ lituryia pi limba gârtseacă.

Di-atumtsea, Thanasi sh-Cushcona fudzirâ tu munts.

Thanasi s-dusi la niscânts sots di a lui, tish tu câsâbâlu di Ohârda, iu-shidzu vâra trei anj ta s-lji si-kearâ toarâli, ama sh-aco, intrâ tu-unâ ceatâ di-armatuladz, tsi s-alumta ti-eliftiriseara-li Makidunii di-sum turts.

Thanasi, s-turnâ nâpoi Pleasa, tu cirishar, anlu 1908, iu adunâ paisprâdzatsi di-armatoli, niscânts di Pleasa, alts di Dishnitsa sh-Curceau sh-di alti hori dit muntsâ Sets. Scâpolu a-lor ira s-veaglji, rremenjlji-fârshirots s-nu hibâ cârtits, ni di turts, ni di grets, ni di vârhari.

Picurarlji dit muntsâ Sets, cum sh-atselj di câtâ oahtili-ali Muscopuli, ira bunj oaspits cu ceata-al Thanasi.

Di multi ori, picurarlji fârshirots ira cârtits di furlji turts, i grets i vârhari sh-ma multu di furlji sârcâcenj.

Când avdza ti vâra cârteari, Thanasi cu-armatolji-a lui s-mina ca vimtu s-lj-acatsâ. Di cama multili arâdz, Thanasi lj-acâtsa furlji tsi ira câftats sh-di Pulitsia turtseascâ, sh-ti atsea, cumândarlji turts lu-avea oaspi bun, tsicâra minuierili-al Thanasi ti-amirâria turtseascâ pisti Epiru, nu s-uidisea cu minuierili-a lor. Ama cu Iradeaua tsi u-deadi Sultanu tu doisprâyingjits di Maiu 1905, tsi li-dâdea armânjlôr di tut Balkanu idyili ndrepturi ca-alanti milets, Thanasi s-muljiâ niheamâ sh-cama-âljinjisea pi cumândarlji turts

Thanasi shidzu tu casa-a soru-sa tutâ dzuua di Sâmbâtâ sh-Dumânicâ pânâ o s-fudzea Pleasa.

Tahinârili, vini sh-tatu-su Kendra di featsirâ muabeti vâra doau sâhâts. Cu tatu-su Kendra, Thanasi nu para s-urdina ghini. Minuierili-a lor ti-cufuma-li bani, ama sh-ma multu ti catandisea rrâmâniascâ tu-Epiru sh-tut Balkanu, nu si uidusea; Kendra ira dascal tu sculia di Pleasa, sh-doau dzâli tu stâmânâ, tu ghimnazu di Curceau, iu cilimeanjli nvltsa scrierea sh-ghivâserea dupu abetseda rumuniascâ sh-cârtsili dit Rumunii; doauli sculii furâ thimitlusiti di kvernisea-li Rumunii tu anlu 1878. Pâradzli ti-dascalî sh-ti tuti hângiurili-ali sculii, yinea dit Rumunii.

Thanasi nu videa cu oclji bunj câ ciljimanjlji di fârshirots nu u-nvltsa tu sculii limba di dadâ. "Limba noastâ veaclji u s-kiarâ", lj-aura el-a tatu-sui. "Prota s-lji-nvltsats cilimeanjli limba noastâ, cum s-u ghivâseascâ, cum s-u-nyrâpseascâ, sh-dapoea ma-nclo, s-nveatsâ sh-limbili xeani, ma s-va elj". Kendra aura sh-el: "Limba di dadâ s-nveatsâ n-casâ.

Unâ limbâ tsi si zburashti n-casâ nu s-agârshashti vloarâ putes!
Ia, tini hiljiu-a mel, cum di nu u-kirush limba pânâ tu-aistâ likie,
tsicâra niseshtu sculia rumuniascâ di Berati tu Mizukei!?"

"Mini li ved lucrili di aoa sh-ninga trei suti di-anj ninti" lj-u
shutsa zboru Thanasi. "Unâ limbâ tsi nu s-nveatsâ dzuu di dzuu
tu sculii, tu universitet, tsi nu s-cântâ tu bâsiaricâ, tsi nu si
ufiliseashti tu-administratsia-li kiverlisi, nu aricum s-neagâ
ninti! Heamâ câthi niheamâ, si-astindzi ca vâra cândilâ tsi nu-lj
badz untulem".

"Tora dzâsheshi ghini!" âlj scâpira oclji Kendra. "Atsel untulem
tsi dzâts tini, easti limba tsi u zburâm n-casâ!" u-anâltsa boatsea
Kendra tsi lu-acâtsa inatea shi s-apridea ntroarâ; dapoea u
kindurea muabetea sh-fudzea; nu putea s-li hunâpseascâ
minduierli-a hilju-sui tsicâra dukea, iuva ahândos tu suflitu-a
lui, câ Thanasi avea ndreptu.

Kendra cu dzinir-su Thanasi Trandu sh-hilji-sa Hrisula fudzirâ
ti numtâ, la Papa Nastasi, ninti di prândzu.

Thanasi neasi nâpoi di s-arucuti ti vâra dau sâhâts sh-dapoea lo
calea di Pleasa, câta sâhatea tsintsili; minduia câ va s-agiumgâ
pi numtâ, la Papa Nastasi, pânâ tu shasili sh-giumitati.

*****

Capidhanu Feim, s-dishtiptâ dit somu ca lâhtârsit; anyisâ câ lo
calea câta Pleasa sh-dupu niheamâ di oarâ u-kiru calea sh-
agiumsi tu-altâ hoarâ tsi nu u-cânushtea; zdicâlicâ di pi cal sh-
intrâ tu-unâ dukeani s-ntreabâ tsi hoarâ easti, ama dukeanea ira
goalâ; anda ishâ nafoarâ, calu nu ma ira; acâtsâ s-alagâ ca fudzit
di minti, pit sucâkili deavigâra, ama nu s-videa, ni vâra lai om,

ni calu; vidzu mash un aush tsi mizi s-mina pi cali; anda s-aprukiâ niheamâ, aushu lj-aurâ: “calu tsi lu cafts tini, easti Pleasa; aco o s-lu-aflî”

Feim, lo s-lu ntreabâ aushu ti numa-li hoari, ama ninti si-lj da ashu vâra apandisi, s-dishtiptâ.

“Tsi soi di-nyis” s-ciudusi el. Sâhatea s-dusi tsintsili; Feim s-alâxi sh-lo calea câtâ Pleasa cum sh-u avea faptâ mintea; lo dupu nâs sh-doi zapcii.

Cum s-aprukia di casa-al Nacu, unâ palâ di vimt ncârcatâ cu njiurizmâ di carâ friptâ di noatin lu-agudi tish tu nâri. Feim deadi pi cal s-agiumgâ ma-ayonjia; “prota u s-beau unâ râkie” mindui el. Nacu, lu-acâtsâ sotsú pi Feim, di când lu-ascâpâ Feim di niscânts furi arbiuneshi. Tu-atsea dzuu, Nacu u-avea ncârcatâ cârvanea cu talari di cashú sh-dipuna câtâ Curceau.

Ninti s-agiumgâ Pleasa di-nghios, unâ ceatâ di furi arbinesh acâtsarâ s-lu cârteascâ ta si-lj ljea talarili. S-tihisi câ Feim cu oaminjlji-a lui, ira deavigâra di lj-avinarâ furlji; deatumtsea Feim sh-Nacu s-featsirâ oaspits bunj.

-Aidi Feim, ghini vinish, lj-ishâ Nacu n-cali al Feim. Aidi câ lu-am oaspi sh-frati-njiu Pilea.

-Ghini ti-aflai, dzâsi sh-Feim cu harau sh-li bâu cu mâna pâlârili-al Nacu.

Njiurizma di noatin fript dipunâ tish tu hoara meu sh-mi trapsi di nâri pânâ aoa ndzeanâ, dzâsi Feim sh-acâtsarâ dolji s-arâdâ.

-Voi dolji, zburâ el câtâ dolji zapcii, stats atsia nafoarâ, dinintea-li casi, s-ashtiptats salzili ta s-yinâ. Sâhatea s-dusi shaptili. Feim, Nacu sh-Pilea gulirâ unâ vutselâ di râkie tish cânda ira apâ.

Pusta di râkii, u-fătsea cara di noatinú sh-ma nostimâ.

Când sâhatea s-dusi shapti sh-giumitati, Feim ishâ nafaoarâ dinintea-li casi s-veadâ tsi facú oaminjlji-a lui.

-S-amânarâ salzili, gri el. Ma s-nu agiumgâ ti giumitati di sâhati, s-nidzedz sh-amindolji câtâ casa-al papa Nastasi, s-videts tsi facú alants dolji zapcii, di s-amânarâ ahânt.

Feim acâtsâ s-hibâ niheamâ sertú ama cu mintea la râkii sh-cara friptâ, s-muljiâ nâpoi sh-intrâ ncasâ.

Thanasi, agiumsî pi-numtâ câtâ sâhatea shasili giumitati.

Cum s-aprukia di casa-al papa Nastasi, s-ciudusea câ nu s-avdza ici iholu di salzi; minduia câ muzikianjlji li-dânâsirâ mash ti niheamâ di oarâ; di-naparti di hoarâ, s-avdza pi vimtú, salzili di la numta-al Hrista Murova. Thanasi deadi niheamâ pi cal sh-cum agiumsî dinintea-li casi, zdicâlicâ sh-intrâ tu-ubor. Nitsi nu-apucâ ghini s-intrâ câ s-astâlji.

Tu-ubor virsa cu kicuti di anvirin shi s-pârea câ u-spilarâ harau di numtâ. Ma mulds di oaminj ira mproshti shi zburâ cu boatsea aplicatâ, cânda s-nu s-avdâ nafoarâ di ubor. Thanasi mindui câ lu-ljirtâ vâr Dumizâlu tamam pi dzua di numtâ. Cum mutrea deavigâra cu oclji mplinji di nipistupseari, lu vidzu papa Nastasi cum shidea pi un scam, cu coatili pi measâ sh-capu ntru mânji.

Thanasi s-astiljiâ sh-ma multú; imnâ cama nuntú tu-ubor sh-aurâ s-lu-avdâ tuts:

-Ore, tsi hits ashâ? Tsi s-fatsi?

-Vindirâ doi zapcii de-al Feim di li loarâ salzili cu zori, gri Nisa tsi tamam vinea câtâ Thanasi.

-Cum? Feim? Va lj-u talji capu, s-niurâ Thanasi.

-Fudzirâ di vârâ dzatsi minuti, dzâsi Nisa, câtâ casa-al Nacu Câr vânaru.

Nitsi nu lu bitisi ghini zboru Nisa, câ al Thanasi lji s-ashtirâ unâ ca aumbrâ zurleascâ tu fatsâ sh-ocljji lj-ascâpira fuvirosh. Nisa, tsi shidea dinintea lui s-aspârâ shi s-trapsi niheamâ nâpoi; Thanasi ishâ irushi dit-ubor, ncâlicâ sh-deadi pi cal cu inati. Calu u-duki zurleatsa nicukir-sui, si-anâltsâ pi dauli cicioari, azuri cânda sh-el cu inati, sh-pârñji ca vimtu turbat. Pânâ tu casa al Nacu s-ira yingjits minuti pirpadi.

Thanasi, tsi u-shtea Pleasa ca tu palmâ, lo unâ cali ma shcurtâ sh-ishâ tu calea tsi dutsea câtâ casa-al Nacu.

Calea si shutsa pi ninga unâ shcâmbâ analtâ, tsi mutrea ca vâr pândar cu câciula ndisatâ pisti ureclj. Thanasi, lu ascumsi callu dupu shcâmbâ shi s-alinâ pi “câciula pândarui”. Shcâmba s-ira analtâ di vârâ trei metri. Deaynanghia, nitsi unâ sutâ di metri alargù di shutsâturâ, âlj videa dolji zapcii pi calj, cu tufekili pi pâltâri; zapcilji nidzea dinâpoia di salzi tish cânda vrea s-li-avinâ ta s-imnâ cama avrapa.

Thanasi shi li-trapsi dauli câburi dit bâr shi s-aplicâ niheamâ di pântâri ta s-nu lu-veadâ zapcilji.

Când agiumsirâ tamam ninga shcâmbâ, Thanasi li-alâsâ patruli salzi s-treacă, sh-dapoea arsâru di-ndzeanâ, ca vârà prici acâtsatâ di turbari, namisa di dolji zapcii; cum vinea di-ndzeanâ lj-agudi cu câburili tish n-cap.

Zapcilji nu-apucarâ nitsi s-veadâ tsiva, nitsi s-ncâniascâ sh-câdzurâ sum calj ca tsiva sats di târtsâ. Salzili nu vidzurâ sh-n-apucarâ si s-lâhtrâseascâ.

-Aidi turatsi-vâ câ v-ashteaptâ tutâ dunjiaua la numtâ; o s-inu sh-mini ntroarâ, lâ gri Thanasi.

Muzikianjlji, niheamâ ca aspârats, acâtsarâ s-da ayunjiusits cicioarili câtâ casa-al Papa Nastasi. Thanasi âlj ligâ zapcilji di mânj sh-di cicioari, âlj bâgă pi calj deamplatea sh-deadi pi elj s-neagâ ninti.

-Dzâtsetsi-lj al Feim câ vâ pitricu Thanasi Nastu, aura el dupu nâshi.

Casa al Nacu nu ira multú alargù di la atsea shutsâturâ. Zapcilji al Feim, tsi vigljea sucakea, acâtsarâ s-avdâ tropatu di calj; un di elj ishâ cama dininti sh-vidzu, deaynanghia, calji tsi s-aprukia.

-Fudz, aurâ el câtâ alant zapciu, grea-lj al capidhanu câ yin salzili.

Feim ishâ irushi nafoarâ tamam tsi calji ncârcats cu dolji zapcii agiumsirâ dinintea-li casi sh-un di zapcii tsi si silighea sâ-lj kindureascâ.

-Tsi sânt aici, ntribâ Feim, cum s-aprukia sh-el di calj.

-Thanasi, s-avdzâ unâ boatsi tsi cânda yinea dit unâ pândica di cal, Thanasi Nastu, nâ pitârcu!

Al Feim lji s-i minti mintea; avea avdzâtâ istorii cu Thanasi sh-ceata a lui, ama nu lu-avea adunatâ vârhoarâ. “Aist Thanasi, mindui el, va s-lu facú si-nj bashâ mâna; va s-lu nvets tsi easti tânjia ti cumândharu Feim”

-Dipunatsi-lj di pi calj, aurâ el cât-alants. Dapoea, s-dusi tu ubor shi s-turâ cu un piat-mplin di carâ sh-patru putirici di râkii.

-Aidi, dzâsi el, bâgatsi-vâ pi cicioari sh-dapoea s-nidzets, tuts patrolji, la numta-al Hrista Murova, s-nji li-adutsets salzili di aco; s-nu tsiva di s-vâ turats fâr-di salzi, dzâsi el, sh-intrâ tu ubor.

*****

Thanasi s-turâ la numtâ, iu dunjiaua nu shtea cum s-lu hârâseascâ.

Cama hârios di tuts ira papa Nastasi; âlj dzâsi-al Thanasi, “u s-ti ghivâsest tutâ bana cât s-est preftú, ti-aistâ buneatsâ tsi nj-u fâtsesh azâ”; s-aprukiâ sh-Cota al Pala s-lj-u ljea mâna.

-Ore Thanasi, s-iram di vârhâ parti, u s-li kisam capitili mini atsilor tsi ni li loarâ salzili, ama agiush tamam tsi avea fudzitâ. Aidi s-bem dolji unâ cupâ di yin câ bun yin ari faptâ Nisa.

Thanasi featsi muabeti vâra dau sâhâts sh-fudzi câtâ casa al Hrista Murova, s-lj-u tânjiseascâ numta a hilji-su.

Cum s-aprukia di casa-al Murova, bâgâ oarâ câ nu s-avdza ici salzili.

Dinintea-li casi, ira adunats niscânts oaminj sh-cum lu vidzurâ Thanasi câ s-aproaki, lj-isherâ-n cali sh-lu-anvigârârâ cu harau. Thanasi nitsi nu apucâ s-zdicalicâ.

-Nâ li l-oarâ salzili, gri un sots di a lui, Nacu al Docu. Vinirâ patru zapcii cu tufekili ntru-mânj sh-li loarâ cu zorea; li dusirâ la casa-al Nacu Câr vânaru, iu easti vinit cumândharu Feim.

Thanasi duki cum di inati, sândzili acâtsâ si-lj hearbâ tu vini; unâ zureatsâ lu aplucusi dit cap pânâ di cicioari

-Aist Feim nu ari mardzinâ, gri el cu unâ boatsi fuviroasâ; deadi pi cal sh-cârtsâni câtâ casa-al Nacu Câr vânaru. Callu fudzea tish cânda ira aplucusit sh-el di zuratsa nicukiru-sui

Feim deadun cu zapcilji, shidea tu ubor pi nâscânti câciubi, deavigâra di foc. Tufekili li-avea bâgatâ stog, cum s-bagâ stogu câlâmishtili tu soari. Muzikianjlji bâtea salzili ti haraua al Feim tsi tsânea ntru-mânâ un cipoc di carâ sh-lu mutrea tish cânda lu mâca cu oclji.

Nacu sh-Pilea neasirâ la Pilea acasâ s-ducâ lemi ti foc.

Tu atsea noapti, ti ciudii, luna cânda s-aprukiâ ma mult di hoarâ tish cânda vrea s-li tinjiseascâ numtsili cu mushuteatsa ljei. Cu fatsa tutâ dizvilitâ, mutrea ca unâ flurii mari, cât unâ pitâ di curcubetâ; vâhi vâra mumâ u-featsi sh-u arucâ pi-tser, ti haraua

atsâlor di-ndzeanâ, tsi s-aprukiarâ sh-elj niheamâ, ta s-mutrească numtsili.

Thanasi shutsâ callu di-n cali, astrisâru un gard di lumâki sh-pit gârdina-al Mita Ciufec, agiumsi dinâpoea-li casi al Nacu Cârbonaru; kinduri dupu un stog di palji sh-mutrea câ tsi s-fatsi tu ubor; âlj videa turtsâlji cum shidea deavigâra di foc sh-muzikianjlji mproshti cum bâtea salzili; vidzu sh-tufekili adunati stog ninga elj; “sânt tsintsi” u-featsi isapea Thanasi; patru di elj, tsi shidea cu pâltârili câta gârdinâ, ira-nviscuts tuts unâ soi, tu stranj di zapcii; “atsel cu cipocu ntru-mânâ, tsi ira-nviscut altâ soi, u s-hibâ Feim” mindui Thanasi; di la stogu di palji pânâ tu ubor, iu shidea turtsâlji, s-ira vâra yingjits ceapi.

Tu-ubor s-avdza mash salzili cum bâtea ti kefea al-Feim.

Ni unâ, ni dau, Thanasi, trapsi unâ câburi dit bâr, deadi pi cal sh-cârtsâni ca sfildzâru; turtsâlji nitsi nu-apucarâ s-adukeastâ câ tsi furtunâ câdea pisti elj; callu lj-astrisâru patrolji zapcii, lu astrisâru focu, sh-cu cicioarili di dininti lu agudi Feim tish tu kept.

Feim mash apucâ s-veadâ pi sum oclji, cum un ca anghil laiú dipuna dit tserú pisti elú ca-vâra rufei; câdzu pisti pultâri sh-arâmasi arucutit tish cânda lu lo somu. Thanasi lu-shutsâ callu-ntroarâ câta zapcii, sh-aminâ un fishec pisti capitili-a lor. Zapcilji, mintits di minti, dzinucljiarâ shi s-aplicarâ di pâltâri tish cânda li-avea vinitâ oara ti-ncljinari câta Alah. Muzikianjlji deadirâ s-dzinucljiadzâ, ama Thanasi li-gri:

-Mini hiu Thanasi Nastu; vinjiú s-vâ duc nâpoi la-numtâ.

Aidits câ v-ashteaptâ dunjiaua; easti unâ cali mult shcurtâ pi aco pit gârdinâ, li dzâsi el. Aidits, imnats ninti sh-o s-yinu sh-mini ti niheamâ di oarâ.

Cât lu-bitisi zboru, yinea Nacu sh-Pilea cu bratsâli mplini di lemi.

Anda lu vidzurâ Thanasi pi cal, turtsâlji pi ncljinari sh-Feim arucutit, arâmasirâ sh-amindolji limnusits.

-Aoa, la tini tu ubor, s-bitisi muabetea, lâ gri Thanasi. Salzili o si s-toarâ la numtâ; tsi soi di plisots hits voi di lu alâsat aist câni s-li-arâkeastâ salzili di la numts?

-Ore, frate Thanasi, mizi gri Nacu Cârbonaru, mini shteam câ Feim li-anikisi salzili di Curceau; cu Dumidzâ, ashâ ni dzâsi a nau.

-Li-arâki salzili cu zorea di la dauli numts, gri Thanasi cu inati, sh-cum lu-bitisi zboru ishâ nafoarâ tu sucaki iu ira ligats calji a turtsâlor; âlj dizligâ, deadi pi elj s-fugâ sh-cârtsâni câtâ numtâ.

Ti ciudii, calji acatsarâ s-fugâ dupu calu-al Thanasi. Nacu sh-Pilea nu s-minarâ ici; arâmasirâ ca niscânti ayalmi cu lemili mbratsâ.

Zapcilji, s-i scularâ ntroarâ shi si silighirâ câtâ Feim.

-Adilji, adilji, aurâ un; Naco, adu niheamâ apâ.

Dupu tsi lj-u pruscutirâ niheamâ fatsa cu apâ, Feim zdicljisi oclji, âsh dusi mânjili la kept sh-acâtsâ s-ncâniascâ.

-Mi-agudi un anghil lai, mizi gri cu unâ boatsi astimtâ.

-Atsel anghil lai tsi dzâts tini si-acljiamâ Thanasi Nastu, gri un di zapcii cum lu-agiuta pi Feim si shadâ pi un câciub; vini di lo saldzili.

-Calji, nâ lo sh-calji, aurâ un zapciu, tsi tamam vidzu câ nu ira vâr cal pi sucaki.

Feim shi li dusi mânjili la cap, tish cânda âlj vinea mintea deavigâra.

-Mi fânâtii di-aistú Thanasi-a vostú, aurâ Feim. Va lu biles cú di yiu; va lu pirpiles cú pi sullâ ca vâr noatin!

Naco, adu tsintsi mulâri dit-ahurea tau, lj-aurâ el al Nacu, tish cânda Nacu ira vâr zapciu.

Al Nacu, lj-agiumsirâ pânâ di nâri zuretsli al Feim.

-Nu-am mulâri ti tini, lj-u turâ zboru, cu namustri, Nacu.

Ti-aprukiai azâ, dzuu di numts, ta s-ti tânjisec, ama tini ascukiash pi tânjia meu; mi-arâsesh, câ u s-aduts salzi di Curceau, ama tini, fârâ arusheni, li-arâkish salzili di la numts; s-nu mata ti ved tu casa meu di aua sh-ninti. Aidi, curatsi-vâ s-nu vâ ved altoarâ sh-cum lu-bitisi zboru âsh dusi mânjili la bâr iu li-avea câburili.

Feimu, s-i sculâ, andrupat di doi zapcii, sh-dzâsi:

-Naco, tora eshti tu inati, ama minduiati ghini; mâni, pimâni, o s-ti fats pishmani

-Unâ mulari sh-ahâtu, gri Nacu cu inati; s-ti ducâ tini câ esht niputut; mularea ts-u dau atsâia s-ts-ducâ aminti câ avush un sotsú bun Pleasa di-ndzeanâ. Di aoa sh-ninti, altâ borgi nu-am cu tini; him isa-isa.

-U s-ti fats pishmani, gri nâpoi, Feim, ama Nacu lji li shutsâ pâltârili sh-dusi s-ducâ mularea.

Tutâ calea câtâ hoara-lui, Feim s-mindui, cum s-lu acatsâ, cum s-lu vatâmâ pi Thanasi; shtea câ Thanasi shidea tu Curceau. Calea di Pleasa di-ndzeanâ câtâ Curceau, trâtsea pi ninga unâ geamii turtseascâ. “Aco va mi-ascund cu oaminjlji-a melj” mindui el; shtea câ oaminjlji s-tura di la numtsâli di Pleasa, dzua di Martsea ninti di prândzú.

Luni siarâ, dupu numtâ, Thanasi neasi di s-bâgâ tu casa-al lalâ-su Kita Colimitra. Martsea tahina, anda pârñji s-ljea calea câtâ Curceau, s-adunâ pi cali cu Nacu Cârbanaru, tsi dipuna sh-el cu cârvanea câtâ Curceau.

-Feim, si spigiurâ s-ti vatâmâ, âl dzâsi el al Thanasi.

Sh-pi mini ari inati câ lu-aghunii dit ubor dicâra mi-arâsi câ salzili li lo di Curceau. Dupu cum lj-u shtiu mini mintea, lu dusi zboru ninti Nacu, Feim cu zapcilji-a lui, o s-ti ashteaptâ la vârâ shutsâturâ, pi calea tsi vinish dit Curceau.; ari vârâ treidzâts di zapcii tu cumândusearea lui.

Thanasi lu-asculta cu ananghi.

-Ia tsi dzâc mini, zbura cu multâ miraki Nacu. Mini shtiu unâ cali niheamâ ma lungâ, ama u s-ni scoatâ Curceau di alantâ parti di câsâbâ, pi calea tsi dutsi câtâ Bituli; di aco pânâ la dukeania

al Thanasi Trandu, cumnatu-tu, o s-hibâ ninga giunitati di sâhati.

Feim lu-ashtiptâ Thanasi s-treacă câta Curceau pânâ s-dusi sâhatea dauli dupu prândzú. “Anjiurdzi tsiva cânili” li dzâsi el atsâlor alants.

Anda s-turâ Feim la tsentru a lui di Pulitsii, lj-aflâ calji ligats di ponj, tish di dinintea tsentru; bâgâ oarâ câ un cal avea sumumar unâ carti. “Mini, nu hiu fur ca tini, dzâtsea tu carti; un om tânjisit, nu li-arâkeashti salzili di la numts cum fâtsesh tini. Ti-ascumdz dupu shulvâri di zapcii ta s-mi agudesht pi dânâpoi. Ma ai bâruti sh-minduesht câ hii gioni sh-tânjisit, yinu Curceau s-ni alumtâm dolji dealihea, ca bârbatsâlji armatuladz.

Al-Feim, fârâ s-va, lji s-i dusi mintea cum lu-vidzu Thanasi, ca vâr anghil lai tsi dipuna dit tser sh-lu agudi tu keptu ca vârâ rufei.

-Cari hii tini Thanasi Nastu? gri Feim, cu unâ boatsi aplicatâ, ta s-nu lu-avdâ alants. O s-mi-adun mini vloarâ cu tini sh-o s-vedz tini câta gioni sh-tânjisit easti cumândharu Feim.

S-aprukea Cârciunu. Thanasi neasi tu pâzarea di Curceau s-acupârâ dhoarâ ti nâpots. Tamam tsi ishâ dit-unâ dukeani, s-tihisi cu Feim tamam dinintea lui. Ni unâ ni dau Thanasi, dusi mâna la câburi.

-Nu voi s-fâtsem aua shâmâtâ, âlj gri el al Feim; aidi dinâpoea ali dukeani.

-Nu voi s-mi alumt cu tini, âlj gri Feim cu unâ boatsi ashtiratâ sh-cu oclji imiri. Ti câftai s-ts-u ljeau mâna shi s-mi-ncljin

atsâia, cama gionili armatol cumândhar tsi lu-am cânâscutâ tubana meu; lâ pitârcui zbor al papa Nastasi, sh-al Hrista Murova, s-mi ljiartâ ti-cripârili tsi lâ li-feci tu noaptea di numts; cum zbura lj-u teasi mâna-al Thanasi.

Thanasi arâmasi niheamâ ca ciudusit, ama lj-u lo mâna al Feim sh-âlĵ dzâsi cu sumarâsu pi fatsâ:

-Dumidzâlu a tâl ti featsi cu mari tihi, capidhane Feim câ mi-aflash tu aist kiro di mari sârbâtoari; pimâni esti Cârciunu, dzuua când s-amintâ Hristolu; “ljiartâ pi atsel tsi nu shtii tsi fatsi” dzâtsea Hristolu, sh-ia, tora mini, ti-ljiertu tini.

Nitsi nu câpsi ghini zboru, câ Feim zdicljisi bratsâli sh-lu lo mbratsâ pi Thanasi.

-Di aua sh-ninti o s-ti tânjisesc ca vâr frati, gri el cu harau tu oclĵ. Thanasi bâgâ oarâ câ oclji al Feim s-umplurâ di lâcârñj.

-E, macâ vrei s-mi tânjiseht ahânt, gri Thanasi cându vidzu câ Feim ira disclĵis, tânjisea-mi cu unâ râkii la dukeania al Thanasi Trandu, s-nveatsâ dunjeaua câ Thanasi Nastu shi Capidhanu Feim, nu mata sunt dushmanĵ

-E, ghini dzâsi Feim, ama dapoea s-nidzem tu casa-li dadi a meu, ta s-mi tânjisehti sh-tini; âlj dzâsh-ali dadi isturia cu salzili, sh-deatumtsea nu mata vrea s-mi veadâ. Dada-nĵ dzâsi, s-nu lj-u zdicljid usha, pânâ s-nu ti-aflu tini ta s-tsâ caft ljirtari shi s-mi-nclĵin ti giunamea-a tau.

-Tânjisitâ dadâ ti-featsi, gri Thanasi

-Ama, dzăsi s-ti-duc tu casa ljei câ vrea s-cânoascâ un ahtari gioni, lj-u shutsâ zboru Feim. “Ma nu va zinâ, s-lu aduts cu zorea”! ânj dzăsi dada”. Thanasi acâtsâ s-arâdâ.

-Em, ghini câra, gri el. Stâ niheamâ s-acupur unâ lâcumi ti dada tau.

Târcurâ pi la dukeania al Thanasi Trandu, iu s-ciudusea tuts anda âlj videa deadun, ama s-hârâsea ti-atsea aprukeari di frats, namisa di Thanasi sh-Feim.

Arucutirâ câti unâ râkii, sh-neasirâ s-u veadâ dada-al Feim, tsi nu shtea cum s-lu hârâseascâ pi Thanasi. Tu soni, anda lo s-fugâ, âlj lo mânjli al Thanasi ntru mânjli a ljei njits sh-âlj dzăsi:

-Tora am doi ficiori, Thanasi sh-Feim.

*****

S-dusi zboru Curceau sh-tu tuti horili deavigâra ti giunamea al Thanasi Nastu; tu dukeni, tu casi, mpâzari, sh-tu câlivili di picurari, analtú tu muntsâ-a Pindui, nu s-fânâtea dunjeaua s-avdâ isturiili cu sârâcâceñlji furi, cum Thanasi lu-acâtsă pi cumândharu Dhegas, cu zuratsa-al Feim, tsi li-arâki salzili di la numts sh-cum Thanasi li-turâ salzili, ama sh-cum Thanasi s-featsi sotsú bun cu dushmanu-a lui, Feim. S-dusi zboru, câ taha, dzenili s-aplica s-lu tânjiseascâ Thanasi, anda tritsea, cu ceata-lui pit munts.

*****

Thanasi Nastu s-amintâ, tu hoara Pleasa di-ndzeanâ, tu anlu 1879. Tatâ-su fu Kendra Nastu, cânâscut sum numa, “Kendra

dascalu”, sh-mamâ-sa fu Vasila, hilji a celnicui Kita Colimitra. Thanasi muri tu Rumunii, tu-anlu 1926. Thanasi ira frati cu muma meu, Hrisula Nastu, mârtaatâ la Thanasi Trandu, papu a mel. Hrisula muri tu anlu 1969, tu Rumunii, tu hoara Duestii-Noi, iu mi amintai sh-mini.

Aisti isturii nji li-spunea muma, anda mi-aduna s-mi bagâ tu somú.

Dini Trandu-2015-USA

Giunamea al Costa Preftu di Pleasa di-ndzeanâ

Dicâra fârshirotslji di Curtesh s-ashtirârâ tu hoara Pleasa di-ndzeanâ, unu di cama mushatili locuri dit muntsâ Sets, dupu niheamâ kiro, hoara agiumsi la ma multu di 300 di casi. Nicukirlji-ali hoari thimitlusirâ unâ di cama mushatili bâsearits dit districtu Curceau, tu anjlji 1815-1816. Preftu-ali hoari ira tu-atselu kiro Papa Cota Preftu.

Tu-anlu 1830, iarna, hiljiu-a lui, Costa Preftu, ira dus cu oili, deadun cu tuts celnitslji fârshirots, tu Mizukei. Tu-unâ dzuuâ neasirâ-n pâzari, tu misohori, tu câsâbâlu Avlona. Costa Preftu nitsi nu-avea umplutâ 25 di anj. Pira njiatilor lj-ardea trupu dit capu pân' di ciciori; inima, suflitu, mintea lj-ira nviscuti tu-un stranjiu di giunami hrisusitâ di la Dumidzâ. Cashti cum lu-nârea vâru, oclji-a lui lâi, ca tsiva kicuti di câtrani, scâpira fisheki di rufei, tsi lu fitsea omu si s-tragâ dinâparti. Aco iu ira-n pâzari, cum mutrea deavigâra, s-agudi di un tiniru arbinesu turcu, tsi ira ahântu fudulu sh-pirifanu, câ imna cu nârili spindzurati di tseru, tish cânda tuti lucrili deavigâra lj-anjiurdeza.

“Mutrea câtâ iu tsâ li duts tsâruhili, gubleare” (demec omu pseftu, nishtiut, di la hoarâ), âlj gri elu al Costa sh-âsh mutâ nârili sh-ma ndzeanâ, stri-tseru; cum zbura, lu-ntsâpâ pi Costa cu niscânts oclj ehtsrâ sh-âsh dusili mânjli la câburili di la bâru. Costa, s-i shutsâ câtâ nâsu, lu misurâ di-t capu pân di cicioari,

s-aprukiâ di fatsa turcui sh-âlĵ dzâsi, ma multu cu oclji dicât cu gura:

“Tsâruhili-a meali câlcarâ multi nâri di turcu ca tini; mutreatsâ-li ghini sh-nu mi cârtea, câ nu voi s-nji li lâvushescu nâpoi shaisti tsârui tsi dzâts tini...”. Pi turcu tish cânda lu-agudi n-capu vâra rufei; nu putea s-pistupseascâ tsi lj-avdzarâ urecljili; âsh-mutâ unâ mânâ di la bârui, sh-lu teasi deadzitu mutritor câta Costa sh-acâtsâ s-lj-u ciucuteascâ keptu cu cipu-a deadzitui, cu cathi zboru tsi dzâtsea, tush cânda vrea si-lj li higâ zboarili tu keptu.

“Tini, hiljiu di picuraru amputsosu, tini, tsi u-umplush tutâ misuhorea cu amputsârea tauâ di birbecu lâvosu, ânĵ dzâts anjia, hiljiu di beu...cum dzâsesh?”

Dunjeaua tsi imna pitu pâzari acâtsâ si s-tragâ dinâparti. Oclji-a turcui mutrea tish cânda s-i shutsârâ dit oclji di omu tu oclji di zulafi tsi-anjurdzea sândzi. Costa sh-turcu acâtsarâ si sanvârteascâ unu di-alantu ca niscânts câcots tsi mutrea si-sh ciucuteascâ capitili. Turcu, dinapandica, scoasi unâ câburi dit bârui sh-deadi s-u tindâ câta frâmtea-al Costa, ama Costa, tsi ira stresu ca vâru cearcu, s-minâ ca vâru fishecu di tufeki; cu unâ mânâ lj-u deadi câburea dinâparti, sh-cu alantâ, tu idyea clipitâ, lj-u scoasi-a turcui dit bârui alântâ câburi sh-lj-u aminâ tu keptu. Turcu, nmârmurisitu, câdzu dinintea-al Costa, prota pi dzinuclji sh-dapoia pirdints, cu nârili tush ninga tsâruhili-al Costa; "emu, ts-u dzâshu s-nu mi cârteshts" dzâsi Costa, sh-u arucâ câburea-a turcui mpadi.

Niscânti muljieri turcali acâtsarâ si zghileascâ. Alants fârshirots tsi shidzurâ dinâparti, âlj featsirâ semu-al Costa si s-tragâ dit

calea mari tu-unâ dukeani dit cohiu-ali sucaki, tsi u-tsânea un grecu. Costa cârtsâni tu dukeani sh-ishâ pit-usha di dânpoi tu-alantâ sucaki. Aco lu-ashtipta un celnicu cu doi calj; "dâ pi calj sh-fudz câta muntili Ndomoru; stâ aco vâra stâmânâ tu câlivili tsi li shtii; dapoia dipunâ câta Gârtsie sh-caftâ s-agiumdz Armiro; aco avem oaminj tsi va s-ti agiutâ; caftâ s-nedz mash pit câljiurili dit pâduri"

Armatuladzljji turts lu câftarâ Costa, tutâ Avlona sh-pit tuti câljiurili deavigâra, ama Costa, di câra fudzi ntroarâ ca loatu di vimtu, ascâpâ, sh-ti doauâ dzâli agiumsi la câlivili di fârshirots tu muntili Ndomoru. Dupu unâ stâmânâ dipunâ muntili; cât s-iasâ dit-unâ pâduri, tsi s-tindea ca vâra vilendzâ veardi, di dzeanâ pân di poala muntelui, tish cânda muntili sh-avea bâgatâ unâ pâdyeau veardi, vidzu di-aynanghea tu vali, unâ parei di vâra shapti câlugari tsi nidzea ncalaru pi yumari sh-tridzea dupu nâsh unâ cutie (unâ soi di carotsâ pi doauâ arâcoati/râcoaci/roatâ) ncârcatâ cu disadz. Ma sânt câlugari, mindui Costa, lipseashti s-hibâ crishtinj; deadi pi calu shi s-aprukiâ; avdza câlugarlji cum cânta n-coru, pi limba gârtseascâ.

Costa u-shtea limba gârtseascâ di la tatâ-su tsi u-tsinea dgjeavâsea tu bâsearicâ pi limba gârtseascâ. Câlugarlji cându lu vidzurâ Costa cum s-aproaki cu calji tu ambâtrulari, kindurirâ di cântari, kindurirâ sh-yumarlji sh-lu-ashtipta ca ciudusits. Costa kinduri sh-elu calji: "Bunâ-vâ dzuua, gri elu. Mini hiu Costa Preftu. Afendu-a melu easti Papa Cota Preftu, preftu-ali hoari Pleasa di-ndzeanâ" Câlugarlji, s-mbunarâ niheamâ tu fatsâ cându avdzârâ câ ira hiljiu di preftu. "Tsi dai ashe pi calj cânda ti-avinâ tsiva luki", ntribâ unu câlugaru tsi pârea cama

aushu. “Ghini dzâts ore papo. Ia, mi-avinâ luclji di turts câ vâtâmai unu di elj, Avlona, tamam tu misuhori”.

Când avdzârâ, câlugarlji âsh-featsirâ cârutsea. “Em tini hii atselu câra...Ninti sh-vârâ doauâ dzâli ni-ntribarâ niscânts armatuladz turts ma vidzum vâru tiniru pi cali, tsi dutsea doi calji” dzâsi aushu. “Noi nidzem câtâ Gârtsie, la fratslji-a noci dit Ayiu Munti; lâ dutsem aistâ frândzâ di nucu ayru tsi-acreashti mash tu muntili Ndomoru; s-fatsi unâ buiau tsi dânsêashti tutâ eta”. Costa s-aprukiâ di cutia ncârcatâ di disadz cu frândzâ di nucu; câdzu niheamâ pi minduiari sh-mutri câtâ muntili Ndomoru tsi cânda âlj dzâtsea, “cali bunâ Costa, s-agiumdz ghini”; dapoia s-i shutsâ câtâ câlugari sh-gri: “Ore papo, loatsi-mi sh-mini pân di Ayiu Munti; nu calcâ cicior di turcu câtâ aco”

Câlugarlji s-adunarâ stogu sh-pârea câ acâtsarâ unâ cuvendâ ti catandisea al Costa; “easti hiljiu di preftu, gri aushu; vâhi Dumidzâlu nâ lu pitârcu s-lu dutsemu tu Ayiu Munti ta si s-facâ ninga un preftu crishtinu”. Dupu vâru cirecu di sâhati aushu s-aprukiâ di Costa sh-âlj dzâsi: “va s-ti dutsem pân di Ayiu Munti ama lipseashti s-fats tsi va tsâ dzâcu mini; dolji calj va lj-alash la prota stani tsi va s-u aflâm-n cali sh-tu locu di calj va s-lom unu yumaru. Pi cali va lu-nvets aistu cânticu tsi lu cântam noi ninti s-ti aproki tini. Calea câtâ Ianina easti mplinâ di armatuladz turts tsi ninga ti caftâ” Dapoia neasi câtâ cutii iu-avea spindzuratâ un trastu cu stranji di câlugari. Scoasi unâ robâ vinitâ, câlugareascâ sh-lj-u teasi-al Costa. “Aidi bagu pi tini. Stranjli-a tali fârshiruteshts ngroapâ-li atsia naparti, sum vârâ shcâmbâ...S-nu tsiva di ti surseshts.”

Di dzuua tsi fudzi di-Avlona, Costa nu s-i sursi ici. Unâ barbâ deasâ sh-laie lji si tindea di sum gurmazdu pânâ sum ureclj. Mutrea tush ca unu preftu.

Ti-unâ stâmânâ di cali, agiumsirâ pânâ di Ayiu Munti, fârâ s-hibâ cârtits di armatuladzlji turts. Mash ninti s-intrâ Ianina s-aprukiâ di nâsh unâ ceatâ di-armatuladz turts tsi dâdea pi calji tish cânda lj-avina vâru, ama tricurâ ca vârâ palâ di vimtu zuru pi ninga elj. Cându âlj vidzurâ pi turts, câlugarlji acâtsarâ s-cântâ-n coru cânticu-a loru. Costa tsi nidzea dininti u-mutâ boatsea ma analtu di tuts.

Costa, shidzu la Ayiu Munti trei anj di dzâli; u-nvitsâ ghini limba gârtseascâ, ghivâsi sh-nvitsâ dit cârstili gârtseshts sh-di la prefts, huzmetea di preftu.

Dupu trei anj s-turâ Pleasa di-ndzeanâ, iu vâru kiro, u-tsinea dgjeavâsea deadun cu aushu Papa Cota Preftu, pi limba gârtseascâ.

Dupu vâru kiro, Papa Costa Preftu, di câra s-i nsurâ, avu un ficioru cu numa Nastasi Preftu. Tu likia di 19 di anj, Nastasi fudzi tu muntsâlji Sets, iu s-aliki di ceata di armatuladz-a cumândarui Coli Ghiza, ama nitsi nu târcurâ shapti meshi câ Papa Costa âlj pitârcu unâ carti al Coli Ghiza s-lu pitreacâ Nastasi nâpoi tu hoarâ câ papu-su Cota lu ljirtâ Dumidzâ. Papa Costa lu-nvitsâ hilji-su Nastasi huzmetea di preftu di Pleasa.

Dupu tsi muri aushu Papa Costa, tu anlu 1878, Nastasi u lo bâsearica di Pleasa ntru-mânj. Tu-atselu anu, s-featsi tu Pleasa di-ndzeanâ, unâ sculii pi limba rumuneascâ cu pâradz di la kavernisea-li Rumâni. Papa Nastasi, u-shutsâ dgjeavâsea pi

limba rumânească pi cârtsili pitârcuti di Rumânia; numa Preftu u-shutsâ tu numa Popescu.

Atumtsea intrâ ngrânjea namisa di fârshirotslji di Pleasa di-ndzeanâ câtse câ niscânts u vrea dgjeavâsea pi limba gârtsească sh-alts u vrea pi limba rumânească. Isturia cu tsi pâtsâ Papa Nastasi cu Fionis, dispotili grecu di Curceau, easti spusâ ma n-sus (Isturii cu giuneatsa al Cushcona-Apostoli Nastu)

(N.n - Unu di ficiorlji-al Papa Nastasi, Nisa Preftu, fu papu-a njelu di partea-li dadi-Yianula Preftu/Popescu mârtațâ la Dimitri Trandu, hiljiu ali Hrisuli Nastu-Trandu, protâ cusurinâ cu Niculachi Colimitra)

Doi di ficiorlji al Papa Nastasi, Yiani sh-Nicola s-featsirâ sh-elj prefts. Papa Yiani fuzdi tu Amerikie, tu anlu 1920, iu fu preftu tu câsâbâlu Bridgeport sh-dapoia tu câsâbâlu Woonsocket iu easti ngrupatu (1975).

Papa Nastasi, muri tu anlu 1923. Dupu nâsu, bâsearica u lo hilji-su Papa Nicola Preftu, pânâ tu anlu 1928, cându hoara s-asparsi sh-tuts plisotslji s-purtarâ tu Rumunii, tu Cadrilateru. Dupu 1956, dit pirifana sh-avdzâta hoarâ di Pleasâ di-ndzeanâ, arâmasirâ mash shcâmbili.

N.n - mini mi-alinai Pleasa di-ndzeanâ tu anlu 2010, di dzuua di StâMârii, cu furnjia-a Mariljei Adunâri a armânjilor, tu padea di Muscopuli. Ti ciudii, u-aflai cârutsea-al Papa Nastasi, faptâ dit shcâmbâ albâ, arucutitâ sum niscânti tufi. Dit bâsearica veaclji arâmasi mash unâ cumatâ di muru, tsi ninga s-anâltsa pirifanu pi-atselu topu di munti, ca vâru pândaru tsi vigljea oasili dit mirmints; vâhi shcâmbili-a murui ira fapti dit spiritili

ni-frâmti-a plisotsilor, sh-vâhi ti-atsea aistu muru dânsi cama di 190 di-anj sh-pânâ tu dzuua di azâ, ca unâ mâririi, ca unâ provâ câ ishtsiva nu poati s-u frângâ, s-u kearâ isnafea-a di rrâmenj-fârshirots, naima gionjlji hilji ali Armânami. Ninti cu shapti anj s-agiumgu s-vedu aistâ hoarâ, locu iu s-featsirâ sh-bânarâ pârintslji sh-pâpânlji-a melj, aveam faptâ unu cânticu pi aisti bairi:

Iu ni-alâsatu (di Dini Trandu)

Tu hoara iu bâna-a noci pârints

Nu-aflai ni semu, ni casi, nitsi mirmints

Tu hoara iu bâna-a noci pârints

Tu-analtu di munts, tu oaminj vruts, oaminj dâruts

Nu-avea ni semu, ni casi

Nu-avea nitsi mirmints

Mash unâ boatsi s-avdza pit vimtu

Di la pârints

‘Lâi nâpots, oh, lâi ficiori

Câtâ-iu-alâgats, iu ni-alâsatu

StâMâria u-agârshatu

Pi-un mur laiu nlâcârmatu

Mur blâstâmatu...’

